

Kuhmoisten yhtenäiskoulun
oppilashuoltosuunnitelma

1.	Oppilashuolto Kuhmoisten yhtenäiskoulussa	2
2.	Oppilashuollon monialainen yhteistyö	2
2.1.	Yhteistyö kodin kanssa	3
2.2.	Yhteistyö sosiaalitoimen/lastensuojelun kanssa	4
2.3.	Yhteistyö lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja järjestävien tahojen kanssa	4
3.	Oppilashuollon kokonaistarve ja palvelut	5
3.1.	Psykologi- ja kuraattoripalvelut	5
3.2.	Terveydenhuoltopalvelut	6
4.	Oppilashuoltoryhmät.....	7
4.1.	Opiskeluhuollon ohjausryhmä	7
4.2.	Yhteisöllinen oppilashuolto.....	8
4.2.1.	Poissaolot	9
4.2.2.	Oppilaan ohjaus ja muu yhteistyö siirtymävaiheissa oppilashuoltotyön näkökulmasta.....	10
4.2.3.	Terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastusten yhteistyö	11
4.2.4.	Terveysneuvonnan ja terveystiedon yhteistyö.....	11
4.2.5.	Järjestyssäännöt.....	11
4.2.6.	Oppilashuolto kurinpitotilanteissa.....	13
4.2.7.	Päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	14
4.2.8.	Koulukuljetuksen odotusta ja turvallisuutta koskevat ohjeet	15
4.2.9.	Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	15
4.2.9.1.	Tasa-arvosuunnitelma	16
4.2.10.	Kriisisuunnitelmat.....	22
4.3.	Yksilökohtainen oppilashuolto.....	22
4.3.1.	Yksilöllisen oppilashuollon kirjaaminen — oppilashuoltokertomukset	24
4.3.2.	Tehostettu ja erityinen tuki suhteessa oppilashuoltoon.....	25
5.	Oppilashuoltorekisteri ja tietojen tallettaminen.....	27
6.	Tietojen luovuttaminen ja salassapito	27
7.	Tiedottaminen ja mahdollisuus osallistua oppilashuoltotyön suunnitteluun.....	27
8.	Oppilashuoltotyön seuranta, arviointi ja kehittämistyö	28

Laadittu 19.11.2019

Hyväksytty Kuhmoisten kunnan sivistyslautakunnassa 27.11.2019

1. Oppilashuolto Kuhmoisten yhtenäiskoulussa

Oppilashuollon monialaista yhteistyötä määrittelee oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), johon on yhdistetty aiemmin hajallaan olleet oppilas- ja opiskelijahuoltoon koskevat säädökset. Oppilashuoltoon sisältyy opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat terveydenhuoltolaissa määritelty kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa määritelty koulunkäynnin tukeminen. Perusopetusta määrittää perusopetuslaki, lukiokoulutusta lukiolaki, mutta niiden ohessa on oppilas- ja opiskelijahuoltoon liittyen huomioitava ja noudatettava oppilas- ja opiskelijahuoltolaki.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan Kuhmoisten oppilashuoltosuunnitelmassa käytetään oppilaitoksesta termiä koulu ja opiskelijasta termiä oppilas. Tässä suunnitelmassa koululla viitataan myös esiopetukseen ja oppilaalla viitataan esiopetuksen kohdalla lapseen.

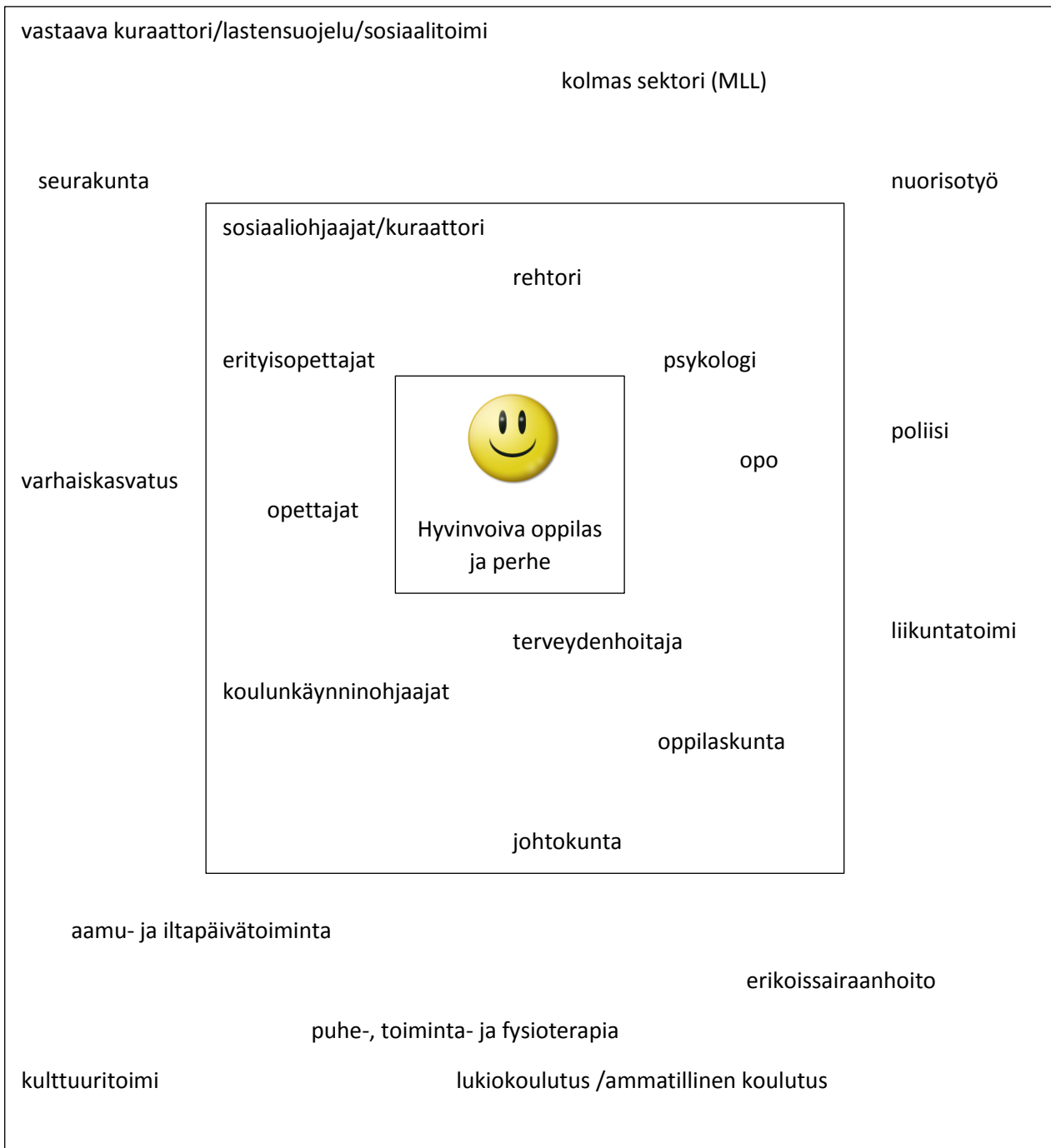
Oppilas on oikeutettu maksuttomaan oppilashuoltoon, jolla tuetaan ja edistetään hänen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista hyvinvointiaan koulu yhteisössä. Oppilashuoltoon esiopetuksessa ja kouluilla tehdään yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena työnä, jossa tärkeimpänä tavoitteena on ennaltaehkäisevä toiminta sekä varhainen tuki. Oppilashuollon suunnittelun ja toteuttamisen pääpaino on yhteisöllisessä työssä ja yhteisöllisen näkökulman tulee näkyä kaikessa toiminnassa. Oppilashuoltotyö on aina yhteistyötä oppilaan, hänen perheensä, koulun sekä sosiaali- ja terveystoimen edustajien kesken. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen oppilaaseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Kuhmoisissa oppilashuollossa edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja tasavertaista oppimisen mahdollisuutta kaikille koulun oppilaille. Tavoitteena oppilashuollossa on luoda hyvät edellytykset oppimiselle tarttumalla koulunkäyntiä sivuaviin ja koulunkäyntiin liittyviin ongelmiin tarpeellisella asiantuntemuksella mahdollisimman ajoissa sekä luoda sellaiset puitteet kouluihin, että oppilailla olisi terve ja turvallinen lähtökohta oppimiselle. Avainasemassa on ennen kaikkea kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Oppilashuollon on oltava helposti saatavilla omassa koulussa ja asiantuntemusta tulee käyttää yhtä lailla oppilashuollollisten ongelmien ennaltaehkäisyyn kuin ratkaisemiseenkin. Tavoitteena on sellaisen työskentelymallin luominen, mikä toimisi erilaisissa yksiköissä yhteneväisellä tavalla ja siten helpottaisi tarttumista oppilashuollollisiin asioihin. Henkilökunnan, oppilaiden ja heidän perheidensä sekä yhteistyötahojen perehdyttäminen oppilashuoltosuunnitelmaan ja sen tuomiin mahdollisuuksiin ja velvoitteisiin on tärkeässä osassa Kuhmoisten oppilashuollollisessa toiminnassa.

2. Oppilashuollon monialainen yhteistyö

Oppilashuollon monialaisessa verkostossa tiiviissä yhteistyössä työskentelevät sekä kasvatus-, opetus-, sosiaali- että terveystoimien henkilöstöt. Yhteistyön tavoitteena on sujuva ja katkeamaton kokonaisuus, jossa monipuolisen asiantuntemuksen keinoin kyetään hyödyntämään hyvin toimivia käytäntöjä ja havaitsemaan oppilashuollollisia kehittämiskohteita sekä korjaamisen paikkoja.

Oppilashuollollisen yhteistyön kenttää

2.1. Yhteistyö kodin kanssa

Edellytys oppilaan hyvälle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle on luottamuksellinen ja rakentava yhteistyö. Vastuu kasvatuksesta on huoltajalla. Koulun tehtävä on vastata opetuksesta ja tukea oppilaan kasvua. Tavoitteena on, että yhteistyö on sujuvaa, avointa ja sitoutunutta. Oppilaat sekä huoltajat osallistuvat oppilashuollolliseen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Yhteistyötä kotien kanssa tehdään monella tavalla. Tässä esimerkkejä:

Kotiväenillat

Koulu- ja luokkakohtaiset, teemoittain, ongelmatilanteissa (esim. kiusaamiseen liittyen)

Tiedotteet

Lukukausitiedotteet, reissuvihot, tiedotus Wilman ja/tai kotisivujen kautta

Yhteydenpito kotiin

Vanhempainvartit, huoltajatapaamiset, oppimisen tuen palaverit, arviointikeskustelut, sähköinen viestintä, peda.net-verkkoalusta, yksilökohtaiset oppilashuollon asiantuntijapalaverit

Muut tilaisuudet, toiminta ja osallistuminen

Koulun johtokunnan toiminta, juhlat, teemapäivät, yökoulut, retket, leirikoulut, tapahtumat, johtokunnan toiminta ja sen kautta oppilashuollolliseen suunnitteluun osallistuminen

2.2. Yhteistyö sosiaalitoimen/lastensuojelun kanssa

Sen lisäksi että koululla on käytössään kuraattorin sekä vastuukuraattorin työpanos, tehdään yhteistyötä myös muun sosiaalitoimen, ja erityisesti lastensuojelun kanssa.

- Lastensuojeluilmoitus
Kasvatus- ja opetustoimen palveluksessa olevat henkilöt ovat velvollisia ilmoittamaan lastensuojeluun viipymättä, mikäli he havaitsevat puutteita oppilaan hoidossa ja huolenpidossa tai vaarantavia olosuhteita liittyen lapsen kehitykseen tai omaan käyttäytymiseen. Ilmoituksessa on kyse huolen ilmaisemisesta sen suhteen, onko oppilaan arjessa kaikki kunnossa silloin, kun asiaan ei saada selvyyttä kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä. Hyvään toimintatapaan kuuluu, että ko. taho ilmoittaa aikeestaan myös huoltajalle, mikäli siitä ei hänen arvionsa mukaan aiheudu vaaratilannetta oppilaalle (esim. väkivalta, seksuaalinen hyväksikäyttö).
- Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi
Yhdessä oppilaan tai huoltajan kanssa on mahdollista ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen tuen tarpeen arvioimiseksi. Yhteydenotto johtaa sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioon, jossa kartoitetaan lapsen ja perheen tuen tarpeet. Palveluntarpeen arvio laaditaan useimmiten lastensuojelun sosiaalityöntekijän johdolla. Arviovaihe ja siihen mahdollisesti sisältyvä lastensuojelutarpeen selitysvaihe ei ole vielä lastensuojelun asiakkuutta. On mahdollista, että myös tukitoimet löytyvät yleisten perhepalvelujen puolelta, jolloin asiakkuutta lastensuojelun puolelle ei tarvita tuen saamiseksi ollenkaan.

Lisätietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä sivulla: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ty-oprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

Lastensuojeluun voi olla yhteydessä myös konsultatiivisessa mielessä.

2.3. Yhteistyö lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja järjestävien tahojen kanssa

Lastenneuvolan, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajilla sekä muulla oppilashuollollisella henkilöstöllä on mahdollisuus huolen havaittuaan olla yhteydessä perusterveydenhuollossa toimiviin mielenterveyden ammattilaisiin tai perusterveydenhuollossa työskentelevä lääkäri voi ohjata asiakkaan erikoissairaanhoidon. Neuvola- ja alakouluikäisillä on käytössä lastenpsykiatrian palvelut perusterveydenhuollossa. Nuorisopsykiatrian poliklinikka palvelee 13—17-vuotiaita nuoria. Hoitoon pääsemiseksi tarvitaan lähete, jonka voi saada esim. kouluterveydenhoitajalta, sosiaalityöntekijältä tai lääkäriltä.

3. Oppilashuollon kokonaistarve ja palvelut

Oppilashuollollisessa suunnittelussa on arvioitava oppilashuollon kokonaistarvetta ja käytettävissä olevia oppilashuoltopalveluita. Koulussa suunnitellaan työtä siten, että yhteisölliseen oppilashuoltoon panostetaan riittävästi resursseja, sillä sen tulee olla ensisijainen oppilashuoltotyön muoto. Koulussa hyödynnetään seurantatietoa oppilaiden terveyteen, hyvinvointiin ja elinoloihin liittyen ja pohditaan oppilashuollon tarvetta huomioiden oman oppimisympäristön sekä tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrä yksikössä. Tarvetta voidaan kartoittaa yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän yhteistyönä ja siinä kannattaa hyödyntää henkilökunnan oman työympäristön ja oppilaiden tuntemusta. Oppilaiden ja huoltajien palaute, jota voidaan esim. Wilman kautta tehtävin kyselyin kerätä, on olennainen elementti tarpeen ja palveluiden arvioinnissa.

Arvioinnin ja oppilashuollollisen suunnittelun lähtökohtana on palveluiden yhdenvertainen saatavuus kaikille oppilaille. Kunnan oppilashuollon palveluiden on tarkoituksenmukaista olla yhdenvertaisuuden lisäksi joustavasti järjestettävissä, jotta niitä voidaan koulun tarpeiden ja tilanteiden mukaan kohdentaa parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä suunnittelussa viestintä koulujen yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien ja kunnallisen opiskeluhuollon ohjausryhmän kanssa on välttämätöntä.

Yleiskuvaus Kuhmoisten yhtenäiskoulusta

Kuhmoisten koulu on yhtenäiskoulu, jossa oppilaita on vuosiluokilla 0—9 sekä lukiossa. Koulu on aloittanut toimintansa yhtenäiskouluna elokuussa 2012. Yhtenäiskoulussa oppilaita on 166. Aikuisia talossa työskentelee 45. Opetusryhmiä on 14.

Koulukiinteistö on valmistunut 1960 ja se peruskorjattiin vuosina 1997-1998. Rakennus ei palvele nykytilanteessa parhaalla mahdollisella tavalla. Varustelu luokkahuoneissa on kohtuullisen hyvä. Yhtenäiskoulussa 0.—6. luokilla on lukuvuosittain oppilaita n. 70 ja 7.—9. luokilla n. 50 ja lukiossa 40.

Koulussa on virkarehtori ja vararehtori sekä koulusihteeri ja kiinteistöhoitaja. Koulussa työskentelee 2,5 pv/vko oma terveydenhoitaja. Kuraattori on koululla ti-to. Koulupsykologi on usean koulun yhteinen ja käy koulussa tiistaisin. Pienryhmässä on erityisluokanopettaja ja koulussa on kaksi erityisopettajaa, jotka antavat osa-aikaista erityisopetusta kaikille koulun oppilaille tarvittaessa. Lukuvuonna 2019-2020 luokanopettajia on 7 ja aineenopettajia 16. Koulunkäynninohjaajia on 6.

3.1. Psykologi- ja kuraattoripalvelut

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan oppilashuollon psykologin ja kuraattorin antamaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, joilla

- 1) edistetään kouluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa
- 2) tuetaan oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (OHL7§)

Oppilaan tai huoltajan pyytäessä, tai koulun henkilöstön katsoessa sen aiheelliseksi, on oppilaalle järjestettävä mahdollisuus keskustella oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä työpäivänä pyynnöstä.¹ Kiireellisissä tapauksissa tämä mahdollisuus on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. Psykologin tai kuraattorin on yhteydenoton perusteella arvioitava, onko asia kiireellinen. Seitsemän työpäivän aikamäärettä ei ole välttämätöntä noudattaa, mikäli oppilas ja/tai huoltaja ovat oikeudesta tietoisia, mutta yhteisesti sovitaan keskustelulle muu ajankohta. Mikäli oppilaan tai läheisen yhteydenotto on puhtaasti neuvonpidollinen, ohjauksellinen tai keskustelun järjestäminen katsotaan muuten tarpeettomaksi, sitä ei ole välttämätöntä järjestää. Psykologi tai kuraattori arvioi, millaista tukea ja/tai ohjausta oppilas

---

¹ Tämä aikamääre liittyy psykologien oppilashuollolliseen työhön eikä koske esim. opetuksen järjestämiseen liittyvää työtä kuten oppimiskartoitusten tai -tutkimusten tekemistä.

tarvitsee ja ohjaa hänet tarpeen mukaan saamaan muita oppilashuollollisia palveluita tai tukipalveluita. (OHL15§)

Koulupsykologi toimii koulun psykologisena asiantuntijana lasten ja nuorten koulutyötä suunniteltaessa ja kehitettäessä. Tarvittaessa koulupsykologi osallistuu yksittäisen lapsen tukitoimien tarpeen arviointiin ja suunnitteluun ja selvittelee kasvuun, kehitykseen ja koulunkäyntiin liittyviä pulmatilanteita yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja opetushenkilöstön sekä koulun muiden työntekijöiden tai muiden yhteistyötahojen kanssa.

Kuraattorin tehtävänä on ehkäistä ja poistaa oppilaan kehitykseen liittyviä, erityisesti sosiaalisia, vaikeuksia. Hän tukevat oppilaiden myönteistä kokonaiskehitystä, koulunkäyntiä ja hyvinvointia sekä yksilötasolla että yhteisöllisesti. Kuraattori voi käytännön työssään konsultoida vastaavaa kuraattoria. Hän on siten koulussa tehtävän sosiaalityön asiantuntijana, jonka puoleen kuraattori voi ongelmatilanteissa kääntyä.

Jos oppilashuollon työntekijä arvioi tai muu henkilöstöön kuuluva on ammatillisessa tehtävässään saanut tietää, että oppilaan oppimisvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan oppilashuollon psykologi- tai kuraattoripalveluita, hänen on otettava viipymättä salassapitosäännösten estämättä yhteyttä oppilashuollon psykologiin tai kuraattoriin ja annettava tiedossaan olevat tuen tarpeen arvioimiseksi tarvittavat tiedot. Yhteydenotto tehdään ensisijaisesti yhdessä oppilaan kanssa, mutta mikäli yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä, oppilaalle on annettava tieto yhteydenotosta ja mahdollisuus keskustella yhteydenottoon liittyvistä syistä säädettyssä määräajassa. Oppilaan huoltajalle on annettava tieto em. yhteydenotosta. (OHL 16§) Samalla tavoin oppilaan terveyteen liittyvissä huolissa on tarkoituksenmukaista ottaa viipymättä yhteyttä terveydenhoitajaan, vaikka asiasta ei erikseen oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa ole säädetty.

3.2. Terveydenhuoltopalvelut

Kouluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 16§:n mukaista kouluterveydenhuoltoa sekä opiskeluterveydenhuollolla oppilas- ja opiskelijahuoltolain 17§:n mukaista opiskeluterveydenhuoltoa, joita kouluissa toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri. Esiopetuksessa terveydenhoitopalvelut järjestetään terveydenhuoltolain mukaisina ikäryhmälle suunnattuina neuvolapalveluina.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluilla

- 1) edistetään ja seurataan kouluyhteisön hyvinvointia sekä oppimisympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta
- 2) edistetään ja seurataan oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä, hyvinvointia ja oppimiskykyä
- 3) tunnistetaan oppilaiden varhaisen tuen tarpeet ja järjestetään tarvittava tuki sekä ohjataan hoitoon ja tutkimuksiin.

Lisäksi kouluterveydenhuollossa tuetaan vanhempien/huoltajien hyvinvointia ja kasvatustyötä. (OHL 8§)

Rungon kouluterveydenhuollolle muodostavat määräaikaiset terveystarkastukset, jotka tehdään perusopetuksen oppilaille vuosittain. Laajat terveystarkastukset tehdään ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla. Käytössä ovat ”oppilaan selviytyminen ja hyvinvointi koulussa” -lomakkeet, joiden kautta luokanopettaja tai luokanvalvoja osallistuu laajaan terveystarkastukseen antamalla oman arvionsa oppilaan selviytymisestä koulussa. Tuloksista tehdään luokkakohtaiset koosteet ja huoltajan suostumuksella opettajalle voidaan antaa myös oppilaskohtaista palautetta terveystarkastuksista.

Terveydenhoitajan työaika on järjestettävä siten, että oppilas voi tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle ilman ajanvarausta. (OHL 17§) Tämä tukee ajatusta matalan kynnyksen palveluista ja avun saannista silloin, kun huoli olisi vielä mahdollisimman pieni. Oppilaalla on myös oltava mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys terveydenhuoltoon. (OHL 17§) Terveydenhoitaja on pääsääntöisesti virka-aikaan tavoitettavissa puhelimitse. Mikäli terveydenhoitaja ei ole tavoitettavissa, kiireellisissä asioissa

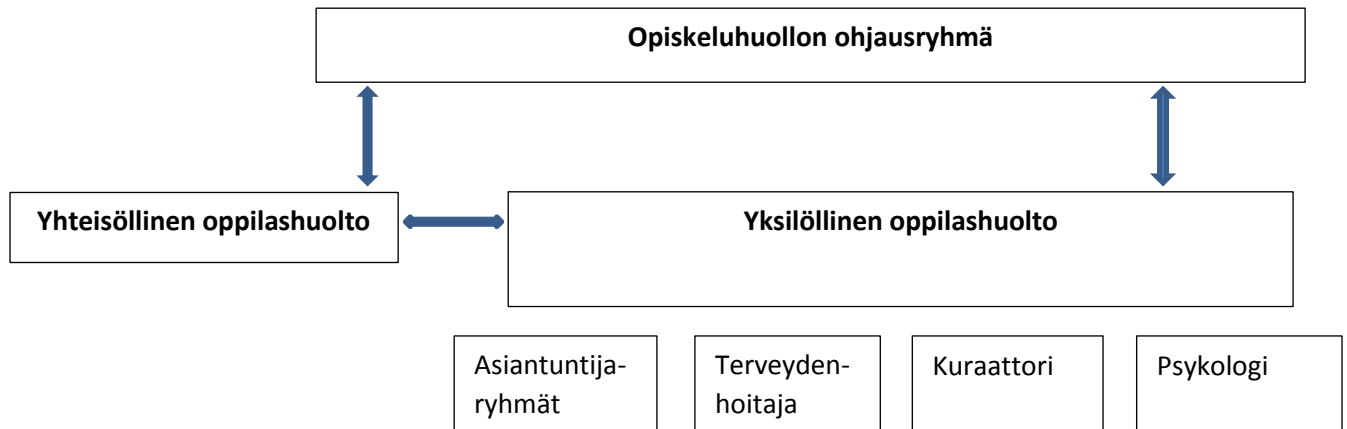
otetaan yhteyttä terveystarkastukseen tai ensiapuun. Paikalla ollessaan ensiavun järjestämisen ja hoitoonohjauksen tarpeen määrittelee kouluterveydenhoitaja. Käytännössä avun järjestää kuitenkin lähinnä oleva aikuinen, yleensä opettaja. Oppilaan lääkityksen järjestäminen sekä erityisruokavalioon liittyvät asiat esi- ja perusopetuksessa tapahtuvat yleensä neuvolan tai koulun terveydenhoitajan, tai muun terveydenhuollon ammattilaisen, lausunnolla ja opastuksella. Lääkkeiden antaminen on aina ensisijaisesti huoltajan vastuulla ja pyrkimyksenä on, ettei esiopetus- tai koulupäivän aikana oppilaille tarvitsisi lääkettä antaa. Jos lääkehoito on kuitenkin välttämätön järjestää, kutsutaan koolle palaveri, jossa yhteisesti sovitaan lääkehoidon vastuun osoittamisesta sellaiselle henkilölle, jolla on parhaimmat edellytykset sitä hoitaa.

Esiopetuksessa lastenneuvolan tarjoamien terveydenhuoltopalveluiden on oltava helposti saatavilla. Terveystarkastaja on mahdollista olla yhteydessä puhelimitse, mutta käynti neuvolassa vaatii ajanvarauksen. Lastenneuvolan tehtävänä on huolehtia lapsen terveydestä, sairauksien ennaltaehkäisystä ja mahdollisimman varhaisesta toteamisesta sekä huomioida perhe kokonaisvaltaisesti, tunnistaa erityisen tuen tarve ja järjestää tarpeellinen tuki viiveettä. Esiopetusvuoden aikana tai koulun aloittamista edeltävänä kesänä, tehdään esi-koululaisille terveydenhoitajan terveystarkastus, nk. kouluuntulotarkastus.

Suun määräaikaiset terveystarkastukset järjestetään esikouluiässä, ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella luokalla. Näiden lisäksi tarkastuksia tehdään yksilöllisen tarpeen mukaan (terveydenhuoltolain 51§:n mukaisesti).

4. Oppilashuoltoryhmät

Oppilashuoltotyötä Kuhmoisten esi- ja perusopetuksessa tehdään kolmella tasolla: kunnallisesti, koulukohtaisesti sekä yksilökohtaisesti. Jokaisella tasolla toimii omat ryhmänsä, jotka hoitavat osuuttaan monimuotoisessa tehtäväkentässä lain edellyttämällä tavalla.

4.1. Opiskeluhoillon ohjausryhmä

Oppilashuollon toimintaa ohjaa ja koordinoi Jämsän ja Kuhmoisten yhteinen monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä vastaten esi- ja perusopetuksen sekä lukion oppilashuollollisen työn yleisestä suunnittelusta, toimintatapojen määrittelystä, kehitystyöstä ja oppilashuoltotyön arvioinnista kunnan sisällä. (OHL 14§) Ohjausryhmä organisoii koulutustilaisuuksia sekä hyvinvointiin liittyviä teemoja ja projekteja. Se käsittelee myös erilaisten kyselyjen ja tutkimusten tuloksia ja arvioi niiden pohjalta oppilashuollollisten palveluiden tarvetta ja toiminnan kehittämistä. Ohjausryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa.

4.2. Yhteisöllinen oppilashuolto

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä suunnittelee koulun yhteistä toimintaa, oppimisympäristön hyvinvointia ja pyrkii vahvistamaan yhteisöllistä toimintatapaa. (OHL 14§) Työhön kuuluu koko yhteisön, yksittäisten luokkien ja ryhmien hyvinvoinnin kehittäminen, seuraaminen ja arviointi. Työssä otetaan huomioon ja edistetään oppimisympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta, sosiaalista vastuullisuutta ja esteettömyyttä. Kaikessa työssä on tarkoitus ylläpitää ilmapiirin rauhallisuutta, ennaltaehkäistä epäkohtia ja ongelmia ja ottaa huomioon oppilaan yksilölliset tarpeet kehitykseen ja kasvuun liittyen. Oppilashuoltoryhmä koordinoi sitä yhteiseen hyvinvointiin liittyvää työtä, jota toteuttaa koko kouluyhteisö. Yhteisöllistä oppilashuoltoa voidaan kouluilla toteuttaa monellakin tapaa ja oppilashuoltoryhmän ohella tehtäviä voidaan hoitaa pienemmissäkin ryhmissä. Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteena on sellainen suunnitelmallisuus, joka antaa kaikille, oppilaille, huoltajille, yhteistyötahoille ja henkilöstölle, mahdollisuuden vaikuttaa oppilashuollolliseen toimintaan.

Kuhmoisten yhtenäiskoulun yhteisöllistä oppilashuoltoa johtaa koulun rehtori. Oppilashuoltoryhmä kokoontuu vähintään kaksi kertaa lukukaudessa, tai tarpeen vaatiessa, käsittelemään koulunsa yhteisiä asioita. Hyvään ja kehittämishenkiseen yhteisölliseen oppilashuoltoon vaaditaan yleensä useita tapaamiskertoja vuositain. Kokouksista tehdään aina vapaamuotoinen muistio ja sen tulee olla julkisesti nähtävillä kaikille asiasta kiinnostuneille (esim. koulun nettisivulla).

Yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän ydinkokoonpano

rehtori
kuraattori
erityisopettaja
kouluterveydenhoitaja
koululääkäri
opo
koulupsykologi
oppilaskunnan edustaja
huoltajien edustaja
nuoriso-ohjaaja

Oppilashuoltoryhmään kutsutaan muita asiantuntijoita tai yhteistyötahoja tarpeen mukaan. Yleisiä asioita oppilashuoltoryhmän käsiteltäväksi voi tuoda koulun henkilökunta, oppilas tai hänen huoltajansa tai joku muu yhteistyötaho ottamalla yhteyttä oppilashuoltoryhmään kuuluvaan henkilöön. Hän voi myös tulla esittelemään asiaansa oppilashuoltoryhmään. Asiantuntijoina voivat toimia esim. vastaava kuraattori, nuorisotoimen edustaja, lasten ja/tai nuorten psykiatrian edustaja tai poliisi. Yhteisöllisessä oppilashuollossa Kuhmoisissa käsitellään esim. järjestyssääntöjä, turvallisuuteen liittyviä asioita, oppilashuollon palveluista tiedottamista, oppilashuollon toimivuuden arviointia, hyvinvointiin liittyviä hankkeita ja teemapäiviä. Yhteisöllistä oppilashuoltotyötä tulee suunnitelmallisesti toteuttaa ja sen merkitys ennaltaehkäisevänä työn muotona tulee koulussa tunnustaa. Koulun tehtävä on miettiä ja toteuttaa yhteisöllisyyttä itselleen parhaiten sopivalla tavalla esim. valitsemalla teemoja, joita aikovat lukukausittain työstää.

Yhteisöllinen oppilashuolto on koko koulua tukevaa ensisijaista ja ennaltaehkäisevää toimintaa. Yhteisöllisen oppilashuoltotyön tavoitteena Kuhmoisten koulussa on vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria sekä tukea kouluyhteisön, luokkien ja oppilasryhmien kokonaisvaltaista hyvinvointia ja turvallisuutta. Koulun arjessa yhteisöllinen oppilashuoltotyö kuuluu kaikille Kuhmoisten kouluyhteisössä työskenteleville.

Kuhmoisten koulun yhteisöllisen oppilashuoltotyön tehtävät:

- Kouluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä, esteettömyyttä ja turvallisuutta lisäävät toimet
- Koulutyön ja opintojen järjestäminen hyvinvointia ja mielenterveyttä tukevin toimina
- Oppilaiden tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä luokkien ja ryhmien toiminnan edistäminen
- Kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevät ja vähentävät toimet
- Opintojen etenemistä edistävät toimet
- Terveellisiä elintapoja ja vireyttä lisäävät toimet
- Oppilaiden osallisuutta lisäävät toimet
- Huoltajien osallisuutta lisäävät toimet
- Pedagogiset menetelmät ja oppilashuollon yhteys oppiainesisältöihin
- Yhteistoiminta koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- Riskien ennakointi ja vaaratilanteisiin varautuminen
- Yksittäistä oppilasta koskevan monialaisen oppilashuoltotyön sekä oppilashuoltopalveluiden tarpeen, toteutumisen ja toimintatavan seuranta, arviointi ja kehittäminen.

Yhteisöllinen oppilashuoltotyö perustuu luottamukselliseen, vastuulliseen ja osallistavaan yhteistyöhön koulun henkilökunnan, oppilaiden, huoltajien ja viranomaisten /asiantuntijoiden kanssa. Kaiken keskiössä on turvallinen oppimisympäristö ja työrauha, joihin vaikuttavat koulun toimintakulttuuri (yhteisöllisyys, yhteiset toimintaperiaatteet, tasapuolisuus, johdonmukaisuus, moniasiantuntijuus, yhteistyö kodin ja koulun välillä), pedagogiikka (pedagoginen vuorovaikutus, opetusryhmien muodostaminen, työjärjestys, oppituntien valmistelu, oppimisympäristö), säännöt (lainsäädäntö ja muut normit, valvonta, ohjaus, kurinpito) sekä kohtaaminen ja välittäminen (huolehtiminen, luottamus, osallistuminen, vuorovaikutus). Näiden kokonaisuuksien toimivuutta yhteisöllinen oppilashuolto koulussa omalta osaltaan suunnittelee, kehittää, toteuttaa ja arvioi.

Ryhmän tärkeänä tehtävänä on huomioida koulun toiminta yhtenäisenä peruskouluna ja käsitellä asioita tästä näkökulmasta. Tärkeää on olla osaltaan luomassa yhtenäiskouluun toimintakulttuuria, jossa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden laajaa ikäjakaumaa ja erilaisia tuen tarpeita.

4.2.1. Poissaolot

Oppilaalla on oppivelvollisuus ja poissaoloja seurataan aktiivisesti. Runsaat poissaolot vaikuttavat koulumenestykseen ja usein myös sosiaalisiin suhteisiin. Huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua. Luvallisista poissaoloista tulee huoltajan ilmoittaa poissaolon ensimmäisenä päivänä. Opettajan tehtäviin kuuluu poissaolojen ja myöhästymisten kirjaaminen. Opettajalla on velvollisuus seurata ja tiedottaa kotia poissaoloista. Hän ottaa myös yhteyttä kotiin saman päivän aikana, jos ilmoitusta oppilaan poissaolosta ei ole tullut. Aktiivisella seurannalla ennaltaehkäistään poissaolojen lisääntymistä. Poissaolot ja myöhästymiset merkitään säännöllisesti Wilma-ohjelman kautta.

Henkilökohtaisesta syystä, lomamatkoista yms., oppilas voi olla poissa koulusta harkinnan mukaan. Lupa poissaoloon anotaan kirjallisesti luokanopettajalta/luokanvalvojalta/ryhmänohjaajalta (enintään viisi päivää) tai rehtorilta (pidemmät poissaolot). Oppilaan tulee tällöin huolehtia, että hän suorittaa poissaolonsa aikana opettajan hänelle määräämät tehtävät ja huolehtii siitä, ettei hän poissaolonsa vuoksi jää opetuksesta jälkeen.

Luvattomiin poissaoloihin puututaan välittömästi yhteistyössä kodin kanssa. Mikäli luvattomat poissaolot jatkuvat sen jälkeen, kun huoltajan kanssa on keskusteltu, opettaja kutsuu koolle asiantuntijaryhmän (katso yksilöllinen oppilashuolto). Ryhmä miettii sopivia toimenpiteitä oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi ja turvaamiseksi sekä seuraa tilannetta aktiivisesti. Mikäli yhteistyö oppilaan ja huoltajan kanssa sekä suunnitellut toimenpiteet eivät tuota tulosta, opettaja tekee lastensuojeluilmoituksen oppivelvollisuuden laiminlyönneistä.

Koulun ohjeistus huoltajille oppilaan poissaoloista:

- Huoltajan ilmoitus Wilmassa tai puhelinsoitto poissaolojen laillisuuden toteamiseksi ja selvitykseksi
- Oppilaita, joilla on runsaammin poissaoloja, seurataan tarkemmin ja asia käsitellään yksilöllisessä oppilashuollossa
- Poissaolot kirjataan Wilmaan saman koulupäivän aikana
- Luvalliset poissaolot: huoltaja anoo poissaolon etukäteen, luokanopettaja/-valvoja/ryhmänohjaaja myöntää luvan 1—5 päivän poissaoloon ja rehtori yli 5 päivän poissaoloon.
- Aineenopettaja voi antaa luvan poissaoloon omalta oppitunniltaan.
- Suhtautuminen myöhästelyyn: myöhästymiset merkitään Wilmaan, ja Wilman negatiivisten merkintöjen määrään ko. aineen opettaja ja luokanopettaja/-valvoja/ryhmänohjaaja reagoivat erikseen sovitulla tavalla.

Poissaolojen seuranta on tärkeää heti alusta lähtien. Perusopetuslaki velvoittaa seuraamaan poissaoloja ja ilmoittamaan kotiin luvattomista poissaoloista. Ääritapauksissa kotikäynnitkin ovat mahdollisia (kuraattori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, opo, koulunkäynninohjaaja).

4.2.2. Oppilaan ohjaus ja muu yhteistyö siirtymävaiheissa oppilashuoltotyön näkökulmasta

Oppilashuoltotyössä voidaan tarvita opinto-ohjaajan asiantuntemusta. Hän osallistuu tarpeen mukaan yhteisölliseen oppilashuoltoon ja hänet voidaan kutsua myös yksilökohtaiseen oppilashuoltoryhmän asiantuntijaksi (katso yksilöllinen oppilashuolto). Oppilashuollollisena yhteistyönä opinto-ohjaajan kanssa suunnitellaan oppilaiden opintokokonaisuuksia siten, että he psyykkisistä ja fyysisistä rajoitteista huolimatta selviytyvät oppivelvollisuudestaan. Yleensä opinto-ohjaajan asiantuntemusta tarvitaan, kun asiantuntijaryhmässä käsitellään oppilashuollollisen tuen tarpeessa olevan oppilaan jatko-opintomahdollisuuksia ja soveltuvuutta tietyille aloille. Opinto-ohjaaja tuo suunnittelutyöhön arvokasta tietoa esimerkiksi suunniteltujen opintojen psyykkisistä ja terveydellisistä vaatimuksista.

Koulut tekevät yhteistyötä keskenään nivelvaiheissa. Hyvä käytäntö ovat lähettävän ja vastaanottavan koulun sekä oppilaan että huoltajan kanssa pidettävät nk. siirtopalaverit, joissa opetuksen ja oppilashuollon järjestämistä koskeva tarpeellinen tieto välitetään tulevaan kouluun. Tarpeellisen tiedon välittämiseen tarvitaan aina oppilaan ja/tai huoltajan suostumus.

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, varhaiskasvatus huolehtii siitä, että tieto lapsen oppilashuollollisen tuen tarpeesta siirtyy esiopetukseen. Esiopetuksen alkamista edeltävänä keväänä tai alkukeuhän aikana varhaiskasvatuksen toimijat keskustelevat huoltajan kanssa lapsen mahdollisesta tuen tarpeesta esiopetuksessa. Tarvittaessa voidaan järjestää nk. siirtopalaveri, jossa esiopetuksen oppilashuolto on edustettuna ja saa sitä kautta tarvittavat tiedot oppilashuollollisen tuen järjestämiseksi. Oppilashuollollisen tiedon välittämiseen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tarvitaan aina huoltajan suostumus.

Samalla tavalla toimitaan lapsen siirtyessä esiopetuksesta kouluun. Esiopettaja keskustelee huoltajan kanssa lapsen mahdollisesta oppilashuollollisen tuen tarpeesta koulua aloittaessa ja siirtää tietoa sovitulla tavalla koululle. Hän voi pyytää myös suostumuksen siirtää lapsen oppilashuoltokertomuksen tulevalle koululle (sovitulle henkilölle). Joskus voi olla tarpeen järjestää siirtopalaveri vastaavalla tavalla kuin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa. Ensisijaisessa vastuussa oppilashuollollisen tiedon siirrosta on lapsen esiopettaja.

Kuhmoisten yhtenäiskoulussa erityistä tukea saavien oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa tehdään yhdeksän luokan aikana yksilölliset jatko-opiskelusuunnitelmat. Tarvittaessa koulupsykologi tekee oppilaalle uuden oppimiskyvyn kartoituksen, minkä pohjalta arvioidaan yhdessä nuoren ja huoltajan kanssa tuen tarve peruskoulun jälkeisissä opinnoissa. Opinto-ohjaaja tutustuttaa nuoren ja hänen perheensä toisen asenteen oppilaitokseen ja kerää tarvittavat lääkärin ja psykologin lausunnot, sekä opastaa perhettä laatimaan

oman perustelunsa/hakemuksensa silloin, kun päädytään siihen, että nuori tarvitsee erityisammattikoulua myönteisen kehityksensä ja kasvunsa turvaamiseksi.

4.2.3. Terveellisyyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastusten yhteistyö

Koulun terveydellisten olojen ja hyvinvoinnin valvonta ja tarkastelu on monen tahon yhteistyötä. Periaate on, että jokainen taho käyttää hyväkseen toisen asiantuntemusta. Näitä asioita käsittelevät mm. työterveys-huollon työpaikkaselvitykset, ympäristöterveydenhuollon raportit ja tarkastukset, työpaikan oma riskianalyysi, talotoimen raportit ja katselmukset, sisäilmatyöryhmän pöytäkirjat ja aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueen normaalit säännölliset tai erityiset työsuojelutarkastukset. Todettujen puutteiden ja epäkoh-tien korjaamista on seurattava vuosittain.

Koulu osallistuu myös erilaisiin työhyvinvointia ja oppilaiden hyvinvointia koskeviin tarkastuksiin, tutkimuk-siin ja kartoituksiin, joiden tuloksia käytetään hyväksi oppilashuollollisessa suunnittelussa ja toiminnan arvi-oimisessa. Koulun turvallisuuskansio pelastussuunnitelmineen päivitetään lukuvuosittain.

4.2.4. Terveysneuvonnan ja terveystiedon yhteistyö

Kouluterveydenhuoltoasetuksissa määritellään, että terveysneuvontaa on toteutettava yksilöllisen tarpeen ja kehitysvaiheen mukaisesti. Oppilaan terveysneuvonnan on tuettava ja edistettävä itsenäistymistä, opiske-lukykyä, terveellisiä elämäntapoja sekä hyvää kuntoa ja mielenterveyttä sekä ehkäistävä koulukiusaamista. Terveysneuvontaan liittyviä tuen ja hyvinvoinnin edistämisen osa-alueita, jotka läheisesti sivuavat terveystiedon opetusta ovat mm. kasvu sekä psykososiaalinen ja fyysinen kehitys, ihmissuhteet, lepo ja vapaa-aika, median merkitys, ergonomia, ravitsemus, liikunta, painonhallinta, suun terveys, seksuaaliterveys (sisältäen raskauden ehkäisy), ehkäisevä päihdetyö sekä väkivallan ja tapaturmien ehkäiseminen. Tavoitteena on, että terveydenhoitaja ja terveystiedon opettaja suunnittelisivat terveystiedon sisältöjä, painotettavia alueita ja ajankohtaisia teemoja yhteistyössä. Keskinäinen selkeä työnjako auttaisi ehkäisemään päällekkäisen työn te-kemistä.

Terveystiedon opettaja vastaa opetussuunnitelmassa mainittujen lukuvuosikohtaisten sisältöjen käsittelystä kaikille ikäluokan oppilaille. Terveystiedon opettaja antaa terveysneuvontaa oppilaiden yksilöllisten tarpeiden mu-kaan.

4.2.5. Järjestyssäännöt

Perusopetuslain mukaisesti kouluilla tulee olla järjestyssäännöt tai sellaiset järjestysmääräykset, joilla edis-tetään koulun sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä kouluyhteisön turvallisuutta ja viihtyi-syyttä. Järjestyssäännöissä voidaan koulun turvallisuuden ja viihtyisyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä esim. järjestelyistä, käyttäytymisestä, esineiden/aineiden käytöstä, käsittelystä ja säilytyksestä. Järjestyssäännöillä voidaan myös määritellä siisteydestä huolehtimisesta sekä oleskelua/liikkumista koulussa ja sen alu-eella. Järjestyssäännöt ovat voimassa sen ajan, kun oppilas osallistuu opetussuunnitelman mukaiseen ope-tukseen tai toimintaan.

KUHMOISTEN YHTENÄISKOULUN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT

Järjestyssääntöjen hyväksyminen

Järjestyssäännöt hyväksytyt Kuhmoisten yhtenäiskoulun johtokunnassa 21.5.2013 § 13.

Järjestyssäännöt § 2, § 6 ja § 7 ja selitetekstit on muutettu Kuhmoisten yhtenäiskoulun johtokunnassa 17.9.2014 § 24.

Jokaisella on

1. oikeus ruumiilliseen ja henkiseen turvallisuuteen
2. oikeus henkilökohtaiseen ja omaisuuden koskemattomuuteen
3. oikeus työrauhaan
4. velvollisuus käyttäytyä asiallisesti ja kohteliaasti
5. velvollisuus auttaa
6. velvollisuus pitää huolta yhteisistä tiloista ja välineistä
7. velvollisuus antaa yhteisön kaikille jäsenille työrauha

(PoL § 29, 35-36, PkA § 18, LuL § 21 - 22, 25 – 26, VaL §1 - 2)

1 § Kouluaika ja koulualue

- Kouluaikaksi lasketaan yhtenäiskoulun työaika klo 8-16, ja lisäksi kerhot, koulun järjestämät tilaisuudet ja tapahtumat.
- Koulualueena pidetään koulurakennuksia ja tonttia sekä tenniskenttää, kaukaloa ja hiekkakenttää. Välituntialue on koulun piha-alue (kartta koulun ilmoitustaululla)

2 § Koulutyöskentely

- Oppitunnit alkavat ja loppuvat täsmällisesti ilmoitettuna ajankohtana.
- Oppitunneilla ja ruokalassa ei pidetä ulkotakkeja eikä päähineitä ja muutenkin pukeutumisen on oltava asiallista.
- Oppitunnin alkaessa oppilaat istuutuvat opettajan annettua luvan.
- Päivänavauksesta myöhästynyt oppilas odottaa luokan ulkopuolella päivänavauksen ajan.
- Oppitunnilla noudatetaan tunnin pitäjän ohjeita ja määräyksiä, ja puheenvuoro pyydetään viittamalla.
- Oppitunneilla ja käytävissä käyttäydytään tuntityöskentelyä häiritsemättä.
- Oppitunneilla ei syödä eikä juoda.
- Matkapuhelimet ja muut TVT-välineet pidetään äänettömänä koulupäivän aikana. Laitteita ei saa pitää esillä oppitunneilla, eikä koulu vastaa niiden rikkoutumisesta eikä katoamisesta.
- Kaikenlainen vilppi (esim. koevilppi, plagiointi ja kopiointi) on kielletty.
- Oppilaiden poissaolot ja muut tuntimerkinnot laitetaan mahdollisimman pian Wilma-järjestelmään.
- Jos opettaja ei saavu paikalle, on oppilaiden ilmoitettava asiasta viipymättä rehtorille tai toiselle opettajalle.
- Opettajalla on oikeus takavarikoida oppimista ja opetusta häiritsevät esineet.

3 § Välitunnit

- Välitunneilla ollaan ulkona omalla välituntialueella (ei koske lukiota). Ulosmenon pakkasraja on -15 °C.
- Välitunneilla käytetään koulun välituntivälineitä, poikkeustapauksista sovitaan erikseen.
- Ennen liikuntatuntia ei saa mennä liikuntatiloihin ilman opettajan valvontaa.

4 § Ruokailu

- Ruokailussa käyttäydytään rauhallisesti ja noudatetaan hyviä ruokailutapoja ja siisteyttä.
- Aterioinnin päätteeksi kukin vie ruokailuvälineensä niille tarkoitettuun paikkaan ja poistuu viivyttelemättä ruokalasta.

5 § Koulumatkat

- Koulumatkoilla käyttäydytään asiallisesti, omaa ja toisten turvallisuutta vaarantamatta sekä liikennesääntöjä noudattaen.

6 § Turvallisuus

- Kiusaaminen on kielletty kaikissa muodoissaan ja siihen puututaan aina.
- Kouluun ei saa tuoda aineita eikä esineitä, joilla voidaan vaarantaa omaa tai toisen turvallisuutta tai vahingoittaa omaisuutta.
- Tupakan, päihteiden ja energiajuomien käyttö ja hallussapito koulussa, koulun tilaisuuksissa ja koululalueella on kielletty.
- Laissa kielletyt tai muutoin vaaralliset esineet tai aineet takavarikoidaan koulussa.
- Perustellusta syytä oppilaan tavarat voidaan tarkistaa.

7 § Korvaaminen

- Oppilas on velvollinen korvaamaan tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttamansa vahingon, myös toiselle oppilaalle tapahtuneen, jos vahinko on sattunut kouluaikana.
- Kun oppilas on tahallaan tai huolimattomuuttaan liannut tai sotkenut koulun omaisuutta tai tiloja, hänet määrätään siivoamaan omat jälkensä.

Edellisten sääntöjen lisäksi noudatetaan muita koulun yhteisesti sovittuja käytänteitä ja sopimuksia (esim. koskemattomuussopimus, työsuunnitelmassa sovitut asiat).

Sääntöjen rikkomisesta seuraa nuhtelu tai rangaistus Perusopetuslaki § 36 tai Lukiolaki § 26 mukaan.

4.2.6. Oppilashuolto kurinpitotilanteissa

Erilaisista syistä johtuvat kurinpidolliset toimenpiteet ovat osa koulun arkea. Kurinpidolliset tilanteet vaativat välittömiä toimia, mutta usein myös pitkäjänteisemmän tuen järjestämistä. Oppilashuollollista tukea voi tarvita kurinpidollisen toimenpiteen kohteeksi joutuva oppilas tai ne oppilaat tai henkilökunta, joille ko. oppilas on aiheuttanut vaaratilanteen tai mielipahaa. Rehtori arvioi kurinpitotilanteissa oppilashuollollisen tuen järjestämisen tarpeen. Tehtävä voidaan ohjata myös asiantuntijaryhmässä pohdittavaksi.

Kuhmoisten koulun malli kurinpitotilanteissa:

- Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Jos oppilaan toiminnassa on huomautettavaa, opettaja voi puhutella oppilasta. Jos ei-toivottu toiminta jatkuu tai kyse on suuremmasta rikkeestä, perusopetuslain mukaan oppilas voidaan määrätä kasvatustilanteeseen tai jälki-istuntoon, hänelle voidaan antaa kirjallinen varoitus tai hänet voidaan erottaa määrääjäksi.
- Kasvatustilanteet on ensisijainen rangaistuskäytäntö.
- Pienistä rikkeistä seuraa opettajan tai rehtorin puhuttelu.
- Perusopetuslaki 35a §: Oppilas, joka häiritsee opetusta tai muutoin rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, voidaan ensisijaisena toimenpiteenä määrätä osallistumaan yhteensä enintään kaksi tuntia kestävään kasvatustilanteeseen. Kasvatustilanteet voidaan järjestää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella.

- Kasvatuskeskustelussa yksilöidään toimenpiteeseen johtanut teko tai laiminlyönti yhdessä oppilaan kanssa ja tarvittaessa selvitetään laajemmin käyttäytymisen syyt ja seuraukset sekä keinot koulussa käyttäytymisen ja oppilaan hyvinvoinnin parantamiseksi. Kasvatuskeskusteluun määrää koulun opettaja tai rehtori. Kasvatuskeskustelu kirjataan Wilman lomakkeelle ja siitä ilmoitetaan oppilaan huoltajille. Huoltajalle varataan mahdollisuus osallistua kasvatuskeskusteluun tai osaan siitä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.
- Kaikki kurinpitotoimet ja rangaistukset kirjataan Wilmaan. Myös tuntimerkinnot kirjataan Wilmaan.
- Oma opettaja pitää erillisen ohjeistuksen mukaan kasvatuskeskustelun oppilaalle, jolla on Wilmassa myöhästymisiä, häiritsemistä, huonoa käytöstä, unohtelua ja/tai säännöistä piittaamattomuutta.
- Kasvatuskeskustelun pitää opettaja tai rehtori. Toiminnan jatkuessa epätoivottuna kasvatuskeskustelun jälkeenkin tai rikkeen ollessa suuri, voidaan oppilas määrätä jälki-istuntoon. Jälki-istuntoa valvoo opettaja ja siitä ilmoitetaan huoltajalle etukäteen.
- Oppilaan pitää suorittaa jälki-istuntonsa hänelle määrättyinä aikana; poikkeukset ovat mahdollisia ainoastaan huoltajan anomuksesta.
- Jälki-istunnossa voidaan teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä, harjoituksia ja tehtäviä, joiden tulee olla kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia, oikeassa suhteessa oppilaan tekoon tai laiminlyöntiin sekä ikä ja kehitystaso huomioon ottaen oppilaalle sopivia. Oppilas voidaan myös velvoittaa istumaan hiljaa jälki-istunnon ajan.
- Oppilaalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitovälikkeitä.
- Opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta.
- Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi. Tässä tilanteessa luokanopettaja/-valvoja/ryhmänohjaaja tekee lastensuojeluilmoituksen.
- Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään.

4.2.7. Päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

Päihteiden, kuten tupakan, alkoholin tai huumausaineiden, vaikutus oppilaaseen voi tulla esiin esiopetus- tai kouluyhteisössä monella tavalla. Kysymyksessä voi olla huoltajan, muiden lähimmäisten tai oppilaan oma päihteiden käyttö. Tietoa päihteidenkäytöstä kerätään mm. kouluterveyskyselyn ja laajennettujen terveys-tarkastusten kautta. Yhteistyö nuorisotoimen kanssa on tärkeää ajankohtaisen päihdetiedon saamiseksi.

Esikoulussa lapsi voi tuoda esille huolta kotona tapahtuvasta päihteidenkäytöstä tai se voi tulla ilmi lapsen olemuksessa/käytöksessä muulla tavalla. Asia täytyy ottaa huoltajan kanssa puheeksi. Lapselle voidaan varata aika kuraattorille tai keskustella asiantuntijaryhmän kanssa tilanteesta, jotta selvitetään, onko lapsen huolelle aihetta ja millä toimenpiteillä lasta ja huoltajaa olisi mahdollista tukea. Mikäli huoli on suuri ja/tai yhteistyö kodin kanssa ei onnistu, on syytä tehdä lastensuojeluilmoitus. Samalla tavoin toimitaan, jos kysymyksessä on oppilaan altistuminen kotona tapahtuvalle häiritsevälle päihteiden käytölle.

Oppilaiden päihteettömyyttä tuetaan kouluissa selkeällä päihteettömyyden linjalla koulun tapahtumien, päättäjien, illanviettojen ja koulun retkien yhteydessä. Päihteiden käytöstä ja päihteisiin liittyvistä asenteista tulee keskustella, kun niitä eri oppiaineissa käsitellään sekä niissä tilanteissa, kun ne nousevat muuten

esille. Kun huoli oppilaan päihteiden käytöstä herää, otetaan asia puheeksi hänen kanssaan ja tilanteen mukaan ilmoitetaan huoltajalle. Huoltajan kanssa neuvotellaan mahdollisuudesta käsitellä asiaa joko kasvatuskeskustelun menetelmin tai yksilöllisessä oppilashuollossa. Ilmiselvässä päihteidenkäytössä tai päihtyneenä kouluun tullessa ilmoitetaan huoltajalle ja tehdään välittömästi lastensuojeluilmoitus.

Tupakkalain toteutumista valvotaan koulussa ja sen alueella. Tupakoinnista koulun alueella ja kouluajaksi seuraa rangaistus. Mikäli tupakointia ei rangaistuksen tai muun toimenpiteen avulla saada loppumaan, poliisiviranomainen voi kirjoittaa oppilaalle tupakointirikkomuksesta sakon.

Päihteiden käytön ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on:

- tupakoimaton koulu: aikuisen oma esimerkki, koskee koulun kaikkia aikuisia
- asia esillä erityisesti terveystiedon, biologian ja kemian tunneilla
- valistustyö
- nuorten päihdetyöntekijän käyttäminen ennaltaehkäisyn apuna
- opettajille tietoa päihteidenkäytön tunnistamisesta
- annetaan oppilaille tietoa, mistä saa apua päihdeasioissa
- rohkaistaan oppilaita kertomaan päihdekokeiluista aikuiselle
- rohkaistaan oppilaita sanomaan ei.

Jos koulussa tavataan oppilaalla päihdyttäviä aineita tai oppilas on päihtynyt, toimitaan seuraavasti:

- tilanteeseen puututaan heti, päihteiden takavarikointi
- otetaan huoli puheeksi oppilaan kanssa
- päihteiden käytöstä ilmoitetaan heti luokanvalvojalle/ryhmänohjaajalle ja huoltajille
- luokanvalvoja/ryhmänohjaaja ottaa yhteyden huoltajiin
- jälki-istunnosta sopiminen
- lastensuojeluilmoitus tehdään aina, jos oppilas on koulussa päihtyneenä tai jos oppilaalta löytyy alkoholia tai huumaavia aineita. Muissa tilanteissa lastensuojeluilmoitus tehdään tarvittaessa

4.2.8. Koulukuljetuksen odotusta ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen, jos oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi tai matka on oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen liian vaikea, rasittava tai vaarallinen. Kuljetusta odottavalle oppilaalle on lain mukaan järjestettävä mahdollisuus ohjattuun toimintaan. Toiminta on valvottua.

https://www.kuhmoinen.fi/files/upload_pdf/20598/KULJETUSS%C3%84%C3%84NT%C3%962.pdf

4.2.9. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulukiusaamisella tarkoitetaan koulussa tapahtuvaa henkistä tai fyysistä väkivaltaa, jossa tarkoituksellisesti pyritään vahingoittamaan toista osapuolta. Se poikkeaa leikistä tai tasavertaisesta nahistelusta ja kohdistuu yleensä toistuvasti samaan oppilaaseen, joka on alistetussa asemassa. Kiusaaminen voi olla yksilöiden välistä tai yhteisöllistä toimintaa, johon usein kuuluu sanallista (uhkaamista ja pilkkaamista), fyysistä (tönnöttämistä, potkimista, lyömistä) tai sosiaalista (välinpitämättömyyttä, eristämistä, yksin jättämistä) kiusantekoa. Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään on välittömästi puututtava. Opettajan tai rehtorin havaitessa kiusaamista koulussa tai koulumatkalla tulee välittömästi ilmoittaa siitä sekä kiusaajan että kiusatun huoltajille.

Jos koulussa ilmenee, että oppilaaseen kohdistuu kotona tai vapaa-ajalla väkivaltaa, tai hän joutuu sellaista lähiympäristössään muuten näkemään/kohtaamaan, on tehtävä välittömästi tutkintapyyntö poliisille sekä lastensuojeluilmoitus. Samalla tavalla toimitaan, mikäli on kysymyksessä oppilaan altistuminen perheenjäsenen tai lähiomaisen mielenterveysongelmille.

Seksuaalista hyväksikäyttöä, pahoinpitelyä tai sitä vakavampaa henkeä ja terveyteen kohdistuvaa rikosta epäilläessä ilmoitus on tehtävä sosiaaliviranomaisten lisäksi myös suoraan poliisille. Henkilöstöllä on myös oikeus ilmoittaa poliisille oppilaan henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon esittämistä varten välttämättömät tiedot salassapitosäännöksistä riippumatta.

Ennaltaehkäisevä toiminta:

- Vuosittain pyritään toteuttamaan koko koulun yhteisiä tapahtumia ja projekteja, joiden tavoitteena on lisätä yhteisöllisyyttä ja osallisuutta ja joissa eri luokka-asteiden oppilaat toimivat yhdessä.

Ristiriitatilanteiden ja kiusaamistapausten käsittely:

- Ristiriitatilanteet käsitellään välittömästi. Selvittelystä huolehtii koulun aikuinen, joka ensimmäisenä on saanut tiedon tapahtuneesta.

4.2.9.1. Tasa-arvosuunnitelma

Johdanto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden täydennys (63/011/2015) sisältää veloitteen koulukohtaisten toiminnallisten tasa-arvosuunnitelmien laatimisesta. Tasa-arvosuunnitelman on tarkoitus olla koulun työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä ja järjestelmällisen tasa-arvotyön tekemistä koulun arjessa oppilaiden ikään sopivalla tavalla. Suunnitelman taustalla on ajatus siitä, että opetuksen tulisi olla sukupuolitietoista, yhdenvertaisesti kannustavaa sekä tytöille että pojille ja samalla lisätä tietoisuutta ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Samalla työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa olisi pyrkimyksenä tunnistaa ja muuttaa sukupuolittuneita asenteita.

Opetushallitus on julkaissut oppaan Tasa-arvotyö on taitolaji, jonka avulla asiaan voi perehtyä tarkemmin. Opas löytyy osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/173318_tasa_arvoty_o_n_taitolaji_0.pdf

Tasa-arvotyön vastuhenkilöt, tasa-arvotyöryhmä

Asiakirjaa on tarkoitus muokata ja täydentää tarpeen mukaan. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä vastaa suunnitelman tarkistamisesta.

Tavoite työskentelylle, tasa-arvoinen koulu

- Tuodaan tasa-arvokysymykset kaikkien opettajien sekä muun henkilökunnan tietoisuuteen ja osaksi arkista toimintaa.
- Tuodaan tasa-arvokysymykset oppilaiden tietoisuuteen ja kannustetaan yhdenvertaisuuden arvostamiseen.
- Tasa-arvosuunnittelun lähtökohdissa kiinnitetään huomiota 1) **oppilasvalintoihin**, 2) **opetuksen järjestämiseen**, 3) **oppimiseroihin**, 4) **opintosuoritusten arviointiin** ja 5) **sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen**.
- Tasa-arvo ei tarkoita samaa kuin sukupuolen unohtaminen. Oppilaita tulee tukea kasvussa heidän omaan suuntaansa (nainen, mies, transsukupuolinen, sukupuoleton), koska kasvun tukeminen ei poista koulun tasa-arvoista toimintaa.
- Keskinäinen kunnioitus joka tilanteessa kaikkien kesken.
- Erilaisuuden ja erilaisten mielipiteiden hyväksyminen.
- Kodin ja koulun yhteistyö tasa-arvokasvatuksessa.
- Perusopetukseen valmistavan opetuksen tasa-arvokasvatus.

Selvitys koulun tasa-arvotilanteesta

- Tehdään määräajoin kyselykartoitus sukupuolten tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta oppilaille ja henkilökunnalle.
- Kartoituksen tekemisestä vastaa yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä. Sen avulla selvitetään mm.
  - minkälainen on koulun ilmapiiri
  - miten opetuksessa ja arvioinnissa tasa-arvo toteutuu
  - miten tasa-arvo huomioidaan opinto-ohjauksessa, opetusmateriaalien valinnassa, oppilasvalinnoissa, valinnaisaineryhmissä
  - miten huomioidaan sukupuolten väliset oppimiserot
  - miten yleistä on sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän kokeminen
  - mitkä asiat edistävät/estävät tasa-arvon toteutumista
  - miltä fyysinen ympäristö näyttää sukupuolinäkökulmasta
  - miten toteutuu sukupuolitietoinen opetus.

Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi

Tasa-arvokasvatuksen toteuttamisen vinkkilista oppiaineittain ja ikäryhmittäin:

- **Tasa-arvon edistäminen oppiaineittain:**
  - Äidinkieli ja kirjallisuus (sisältää suomen toisena kielenä)
    - Valitaan tekstit ja työtavat niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.
    - Opettaja tutustuttaa oppilaita teksteihin, joissa sukupuoliroolit ovat jotain muuta kuin stereotyyppioita toistavia. Kirjallisuudessa on esimerkkejä moninaisista perheistä, kuten sateenkaariperheistä.
    - Draamapedagogisissa menetelmissä pyritään jaottelemaan rooleja neutraalisti.
    - Poikien ja tyttöjen lukuinnostuksen virittäminen ja säilyttäminen peruskoulun päättöluokille saakka tarjoamalla monipuolisesti erityyppistä luettavaa.
    - Kartoitetaan sukupuolta ja sukupuolen moninaisuutta käsittelevää sanastoa ja kiinnitetään huomiota opettajien ja oppilaiden kieleen, normittaako se stereotyyppioita.
    - Vuorovaikutustaitojen ja hyvien tapojen opetteluun yhteydessä voidaan analysoida sellaisia yleisiä sanontoja kuten ”Naiset ensin”, ”Pojat on poikia” jne.
    - Tarkastellaan kirjallisuuden, elokuvien, taiteen ja median tarjoamia kuvauksia sukupuolirooleista, stereotyyppioista, työnjaosta ja ammasteista. Perinteisille nimikkeille kuten virkamies, asiamies, nimismies ja lakimies voidaan keksiä vaihtoehtoja. Tutustuttaessa kirjallisuuden lajeihin tai historiaan voidaan tarkastella sukupuolirooleja.
    - Erityistä huomiota voidaan kiinnittää sukupuolten tasa-arvoa edistävään kielenkäyttöön niin puhe- kuin kirjoitustehtävissä.
    - Kaunokirjallisuus ja elokuvat tarjoavat hyviä mahdollisuuksia eläytyä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien lasten kokemusmaailmaan.
  - Uskonto/elämäkatsomustieto
    - Kiinnitetään erityistä huomiota tasa-arvon eettiseen taustaan ja kannustetaan oppilaita tuomaan omat näkökulmansa esille ja perustelemaan ne.
    - Kannustetaan oppilaita tarkastelemaan koulua, yhteiskuntaa ja koko maailmaa avoimesti ja kriittisesti.
    - Opetuksessa voidaan pohtia, mistä sukupuolten tasa-arvoa kyseenalaistavat ja sukupuolen moninaisuutta halveksivat, yhteiskunnalliset asenteet syntyvät, mitä seurauksia niillä on, ja miten yhteiskuntamme voi muuttua tasa-arvoisempaan suuntaan.
    - Opetuksen lähtökohta on oman katsomuksellisen identiteetin rakentumisen tukeminen, jolloin myös sukupuolen moninaisuus on luontevasti esillä.

- Oppilas harjaantuu ottamaan toiset huomioon sekä kuuntelemaan toisten oppilaiden mielipiteitä ja ajattelua.
- Käsitellään YK:n yleismaailmallista ihmisoikeusjulistusta ja erityisesti lasten oikeuksia.
- Ohjataan oppilaita kohtaamaan toisia ihmisiä ja moninaisuutta sekä perustelemaan tekojaan eettisesti ja toimimaan syrjinnän vastaisesti.
- Käsitellään perheen rooleihin ja sukupuoleen liittyviä aiheita, erityisesti naisten ja tyttöjen asemaa eri kulttuureissa ja eri aikoina.
- Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvän eettisen ajattelun ja toimintavalmiuksien kehittäminen.
- Ympäristöoppi
  - Oppiaine mahdollistaa sukupuolistereotyyppien tutkimisen lasten kokemusmaailman kautta.
  - Ympäristöopissa tasa-arvoa edistetään kannustamalla ja mahdollistamalla tyttöjen ja poikien tasapuolinen tutustuminen aineen tiedonaloihin.
- Matematiikka
  - Tuetaan erityisesti tyttöjen itseluottamusta matemaattisten ongelmien ratkaisussa.
    - Erityisesti yhteistoiminnallisesti ratkaistavien avoimien ongelmien on todettu ylläpitävän tyttöjen matemaattista mielenkiintoa.
  - Korostetaan matematiikan tärkeyttä työelämässä.
- Kuvataide
  - Voidaan tutkia lelujen sukupuolittuneisuutta esimerkiksi muotoilun, värien ja mainonnan osalta.
  - Nykyisten ulkonäkönormien tutkiminen ja niiden vertailu eri aikojen ja eri kulttuurien näkökulmasta.
  - Sukupuolten esittämistavat eri aikojen taiteessa, mainonnassa ja muodissa.
  - Muotoilu ja arkkitehtuuri tasa-arvonäkökulmasta.
  - Brändien sukupuolittuneisuus.
- Käsiyö
  - Tuetaan oppilaiden mielikuvaa käsityöstä sukupuolineutraalina oppiaineena.
  - Opetus suunnitellaan siten, että oppiaine sisältää tasapainoisesti teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja, sisältöjä ja materiaaleja.
  - Luodaan positiivinen kuva eri ammateista eikä korosteta perinteistä sukupuolisidonnaisuutta.
  - Opetustilanteissa oppilaita ohjataan tasapuolisesti.
- Musiikki
  - Opettajan tulee varmistaa, että erilaiset soittimet ja roolit jakautuvat luokassa tasaisesti, ilman sukupuolittuneita ennako-odotuksia.
  - Oppilaita kannustetaan rohkeisiin soitinvalintoihin sukupuolesta riippumatta.
  - Musiikin kuuntelun yhteydessä kiinnitetään huomiota musiikin sukupuolittuneisuuteen.
  - Tarkastellaan ja arvioidaan kriittisesti musiikin sisältämiä sukupuolinormeja (esim. naissäveltäjät sekä kokemukset siitä, että joku musiikki on erityisesti miesten tai naisten musiikkia).
- Liikunta
  - Tarjotaan monipuolisia liikkumismahdollisuuksia kaikille, eikä siinä erotella tyttöjen ja poikien liikuntalajeja.
  - Opettaja pitää huolta siitä, että kaikki kokevat osallistumisen mielekkääksi ja turvalleksi myös sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta riippumatta.
  - Opettajan on hyvä tunnistaa liikuntakulttuurin sukupuolittuneita rakenteita, toimintamalleja ja stereotyyppioita sekä purkaa niitä oppilaiden kanssa keskustellen.

- Opetusryhmiä voi jakaa joustavasti tavoitteiden mukaan opetusresurssit ja turvallisuusnäkökohdat huomioonottaen. Liikunnan sukupuolittunut opetus vähentää sukupuolivähemmistöihin kuuluvien oppilaiden kouluviihtyvyyttä.
  - Liikunnan tulee olla fyysisesti samantasoista sukupuolesta riippumatta.
- Oppilaanohjaus/opinto-ohjaus
  - Oppilaanohjauksen tavoitteissa korostuvat opiskeluvalmiuksien ja -taitojen kehittyminen sekä kasvava vastuunotto koulutyöstä.
  - Opettajien on tärkeää tunnistaa koulun arjessa ilmeneviä sukupuolittuneita oppilaiden vastuullisuuteen, toiminnallisuuteen, kykyihin ja kiinnostuksiin liittyviä oletuksia.
  - Tutustuttaessa eri ammatteihin on tärkeää huomioida se, ettei toiminta vahvista sukupuolistereotyyppioita, vaan purkaa niitä.
  - Tyttöjä ja poikia tulee kannustaa valitsemaan TET-paikkansa niin, että he pääsevät tutustumaan työpaikkoihin, joissa toinen sukupuoli on enemmistönä.
  - TET on ajoitettava ennen koulutusvalintoja tehtäväksi, jotta se olisi merkityksellinen sukupuolijakojen purkamisessa.
- Yhteiskuntaoppi
  - Ohjataan oppilaita toimimaan moninaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.
  - Ohjataan havaitsemaan sellaisia asioita, jotka estävät tai edistävät tasa-arvon toteutumista.
  - Analysoidaan koulun ja oman elinpiirin sukupuoleen liittyviä stereotyyppioita ja rakenteita.
  - Harjoitellaan sukupuolijärjestelmien (hierarkiat, roolit, sukupuolten väliset suhteet, työnjako, valta, naisten kansalaisoikeudet, tyttöjen ja naisten koulutus) havainnointia tilastojen tai media-aineistojen avulla tuntuman saamiseksi sukupuolijärjestelmien moninaisuuteen.
  - Tutustutaan joihinkin sukupuolten tasa-arvon ja epätasa-arvon ilmentymiin suomalaisessa yhteiskunnassa (esim. palkkataso, johtajuus ja eliniänodote), Euroopan unionissa ja globaalisti.
  - Tutustutaan muutamiin tasa-arvon edistämiskeinoihin ja harjoitellaan tasa-arvoa edistävien aloitteiden tekoa ja vaikuttamista koulussa, kunnassa ja laajemminkin yhteiskunnassa, myös kansainvälisissä verkostoissa.
- Historia
  - Käydään läpi sukupuolten tasa-arvon kehitystä ja nykytilaa.
  - Pohditaan, miten sukupuoli on määrittänyt historiallisten toimijoiden liikkumatilaa eri aikoina.
  - Naisten ja lasten elämää eri aikoina voidaan tarkastella kerronnan, roolileikkien, draaman ja kuvataiteen keinoin ja täten kehittää historiallista empatiakykyä.
  - Mikrohistoriallisen tarkastelun kautta voidaan esittää myös naiset historian aktiivisina osapuolina ja haastaa perinteistä ”suurmiesthistoriaa”.
- Toinen kotimainen kieli ja vieraat kielet
  - Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa vahvistetaan oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella ja rohkaistaan oppilaita tekemään aidosti itseä kiinnostavia kielivalintoja sukupuolesta riippumatta.
  - Käsitellään monipuolisesti erilaisia aiheita, sekä käytetään vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja kuten leikkejä, lauluja, pelejä, draamaa, sosiaalisia verkostoja ja kansainvälisiä yhteyksiä.
  - Kyseenalaistetaan vallitsevia käsityksiä siitä, että tytöt oppivat paremmin kieliä kuin pojat. Kannustetaan oppilaita eri kielten opiskeluun sukupuolesta riippumatta.

- Opitaan tunnistamaan kohdekielen sukupuolittuneita rakenteita ja sanastoa. Opetellaan myös sukupuolen moninaisuudelle tilaa antavia persoonapronomineja (hon, han → hen; she, he → ze) sekä sukupuolineutraaleja ja naisten siviilisäätymäärittelymättömiä puhuttelusanoja (Mr, Ms, Mrs → Mx).
  - Fysiikka ja kemia
    - Tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia soveltaa oppiaineita erilaisissa, erityisesti arkielämän yhteyksissä sekä tutustua monipuolisesti ammatteihin, joissa tarvitaan fyziikan ja kemian osaamista, jotta molempien sukupuolien kiinnostuksen aiheet tulee huomioida.
    - Annetaan positiivinen ja sukupuolineutraali kuva ainetta koskevista ammateista joissa perinteisesti sukupuolijakauma on vääristynyt.
  - Biologia
    - Biologiassa tutustutaan ihmisen sukupuolen muodostumisen perusteisiin sekä seksuaalisuuden eri muotoihin.
  - Maantieto
    - Maantiedossa pohditaan tasa-arvon ilmentymistä muissa kulttuureissa.
    - Pohditaan miten tasa-arvo vaikuttaa valtion väestörakenteeseen ja köyhyyteen.
  - Terveystieto
    - Tasa-arvoon ja sukupuoleen liittyvät kysymykset ovat keskeinen osa oppiaineen sisältöjä.
    - Terveysten edistäminen ja terveyserot sukupuolen näkökulmasta.
    - Sukupuolivähemmistöihin tutustuminen.
  - Kotitalous
    - Tasapuolinen osallisuus ja työnjako sukupuolesta riippumatta.
    - Oppitunneilla on mahdollisuus vaikuttaa oppilaiden tulevaisuuden asenteisiin ja purkaa esimerkiksi kotitöiden sukupuolittuneisuutta.
- **Tasa-arvon edistäminen ikäryhmittäin:**
  - 1.—2. vuosiluokka
    - Oppilas alkaa rakentaa omaa identiteettiään oppijana ja kouluyhteisön jäsenenä.
    - Oppilaita opetetaan tunnistamaan sukupuoleen liittyviä odotuksia ja luuloja.
    - Oppilaita kannustetaan rohkeuteen siinä, että he voisivat vapaasti toteuttaa mielenkiinnon kohteitaan, ilman sukupuolisuuden stereotyyppisiä rajoituksia.
    - Tuetaan hyvää koulukaveruutta kaikkien sukupuolien kesken.
    - Pohdittavaksi:
      - Onko tilanteita, joissa ryhmäjako on sukupuolen perusteella ehdottoman tarpeen? Miksi?
      - Miten kannustetaan oppilaita itsenäisiin ja rohkeisiin valintoihin?
      - Kasvaako kaikista tytöistä naisia ja pojista miehiä?
  - 3.—6. vuosiluokka
    - Opettaja kohtaa monenlaisissa kehitysvaiheissa olevia varhaismurrosikäisiä oppilaita.
    - Opettajan on tärkeä etsiä luontevia ja kannustavia työtapoja oppilaiden kasvun ja kehityksen käsittelyyn.
    - Oppilaat alkavat tiedostaa selkeämmin oman sukupuoli-identiteettinsä.
    - Riskinä on, että ystävyysuhteet tyttöjen ja poikien välillä seksualisoituvat.
    - Tämä ikäkausi on otollista aikaa vahvistaa oppilaiden tasa-arvo-osaamista.
    - Oppilaiden pitää oppia arvioimaan, kohdellaanko tyttöjä ja poikia yhdenvertaisesti.
    - Koulussa pitää ottaa esiin epätasa-arvon kokemuksia ja niiden pohjalta muokata toimintatapoja.
    - Pohdittavaksi:
      - Millaista sukupuolikuva oppimateriaalit välittävät?

- Saavatko tytöt yhtä paljon puheenvuoroja kuin pojat?
  - Miten tuen oppilasta, joka ei identifioitu vain yhteen sukupuoleen?
- 7.—9. vuosiluokka
  - Oppilaiden väliset kehityserot alkavat näkyä aiempaa selvemmin ja vaikuttaa koulu-työhön.
  - Oppilaan tulisi osata tunnistaa sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä ja syrjintä.
  - Oppilaalle neuvotaan, mistä hän saa tarvittaessa erityistä apua, tukea ja neuvontaa.
  - Käsitys sukupuoli-identiteetistä on jo vahva, mutta se voi vielä joillakin oppilailla muuttua.
  - Oppilaita tuetaan yhteisöllisyyteen, joka ei hyväksy kiusaamista, seksuaalista häirintää, sukupuoleen perustuvaa häirintää, rasismia eikä muuta syrjintää.
  - Pohdittavaksi:
    - Kasvaako oppilaistani tasa-arvotoimijoita?
    - Miten rohkaista oppilaita tekemään epätyypillinen koulutusalan tai ammatin valinta?
    - Mitä erityistä sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuus tarkoittaa omassa oppiaineessani?
- Monialainen oppimiskokonaisuus sukupuolten tasa-arvosta voidaan toteuttaa esimerkiksi seuraavista aineksista:
  - Toteutetaan yhteistoiminnallisia sukupuolta ja tasa-arvoa käsitteleviä oppimistehtäviä.
  - Tutkitaan tasa-arvon käsitettä.
  - Otetaan selvää koulun ja sen lähialueen ammateista ja rikastetaan oppilaiden käsityksiä niistä.
  - Tutustutaan demokratian ideaan käytännössä.
  - Tehdään piirroksin ja tarinoin näkyväksi, millaisiksi oppilaat ajattelevat tytöt ja pojat.
  - Kootaan oppilaiden käsityksiä siitä, miten sukupuolten tasa-arvo toteutuu.
  - Tutkitaan tasa-arvotilastoja ja tehdään niistä graafisia esityksiä.
  - Minielämäkerrat eri alojen tasa-arvopioneereista.
  - Tehdään yhteistyötä sopivan kansalaisjärjestökumppanin kanssa.
  - Turvataitokasvatus.
  - Tutustutaan mainonnan, markkinoinnin ja sosiaalisen median luomiin mielikuviin sukupuoli-rooleista.
  - Hankitaan monipuolista tietoa vähemmistöistä.
  - Tutkitaan sukupuolirooleiltaan perinteisiä kirjoja, pelejä ja elokuvia.
  - Vietetään Minna Canthin eli tasa-arvon päivää 19.3.
  - Teemapäivä, jossa oppilailla osuus myös suunnittelussa.

Seuranta ja arviointi

- Tasa-arvotyötä tehdään luokissa jo nykyisellään kattavasti.
- Tilannetta seurataan ja arvioidaan kyselykartoituksen avulla tarpeen mukaan.

Tiedottaminen ja jalkauttaminen

- Henkilökunnalle jaetaan oppiaineittainen vinkkilista, jossa on kerrottuna pääkohdat koulun tasa-arvotyöstä.
- Vinkkilista on Pedanetin henkilöstölle suunnatuilla sivuilla, jossa se on koko henkilökunnan luettavissa.
- Tasa-arvosuunnitelma on osa koulun oppilashuoltosuunnitelmaa, joka on liitettyä koulun kotisivulle.

Seksuaaliseen häirintään puuttuminen

- Seksuaalisen häirinnän havainnut tai asiasta kuullut aikuinen käynnistää tilanteen selvittelyn välittömästi.
- Koulun kriisisuunnitelmassa on toimintaohjeet. miten toimia ko. tilanteessa.

Muuta huomioitavaa tasa-arvoon liittyen

- Huomioidaan kasvatuksessa yleiset käytöstavat ja kohteliaisuus.
- Henkilökunnan koulutus.
- Henkilökunnan asenne.
  - Herkkyys ja ymmärrys tunnistaa oppilaat yksilöinä.
  - Myönteinen suhtautuminen moninaisuuteen.

4.2.10. Kriisisuunnitelmat

Kriisitilanteiden (oppilaan tai koulun työntekijän kuolema, itsemurha, vakava onnettomuus, vakava väkivalta tai fyysisen vahingoittumisen uhka) hallinta edellyttää etukäteen sovittua toimintamallia. Ilman asianmukaista käsittelyä kriisitilanteet voivat haitata kouluyhteisön toimintakykyä pitkäänkin.

Koulussa toimii kriisiryhmä, jonka rehtori kutsuu koolle kriisitilanteissa. Koululla on myös kriisisuunnitelma. Kriisisuunnitelma tarkoittaa etukäteen valmisteltua toimintamallia, jonka avulla voidaan vakavan kriisitilanteen sattuessa toimia. Ennalta arvaamattomissa kriisitilanteissa lasten ja aikuisten kokemat tunteet voivat olla yllättäviä; hämmennystä, avuttomuutta, pelkoa tai paniikkia. Asiallinen tieto ja oikea toiminta rauhoittavat niin lapsia kuin aikuisiakin. Tavoitteena on, että yllättävän tapahtuman jälkeen oppilaiden ja koulun henkilökunnan toimintakyky säilyy ja elämä kouluyhteisössä palautuu normaaliksi.

Koulun kriisisuunnitelmaan (päivitetty elokuussa 2019) on kirjattu kriisiryhmän kokoonpano, tiedonkulku ja tiedottaminen sekä toimintamallit seuraavissa tilanteissa: poissaolot, kiusaaminen, tupakka/päihdetyö, mielenterveysongelmat, fyysinen väkivalta sekä hankalan tai aggressiivisen henkilön kohtaaminen, onnettomuudet ja kriisit (kuolema, itsemurha tai sen yritys, itsemurha-aiheet, henkinen väkivalta ja työssäkiusaaminen sekä seksuaalinen häirintä tai hyväksikäyttö).

4.3. Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtainen oppilashuollon perusajatuksena on huolehtia siitä, että oppilaan yksilölliset tarpeet oppimiseen, kasvuun ja kehitykseen liittyen tulevat huomioituksi esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa. Tavoitteena oppilashuollossa on varhainen puuttuminen sekä yksilöllisten huolenaiheiden ja oppimisen esteiden ennaltaehkäisy. Yksilölliseen oppilashuoltoon kuuluvat oppilaan käynnit terveydenhoitajan, kuraattorin tai koulupsykologin luona ja henkilökohtaiset keskustelut heidän kanssaan sekä oppilashuollollisen yhteistyönä yksittäisen oppilaan ympärille kootut asiantuntijaryhmät.

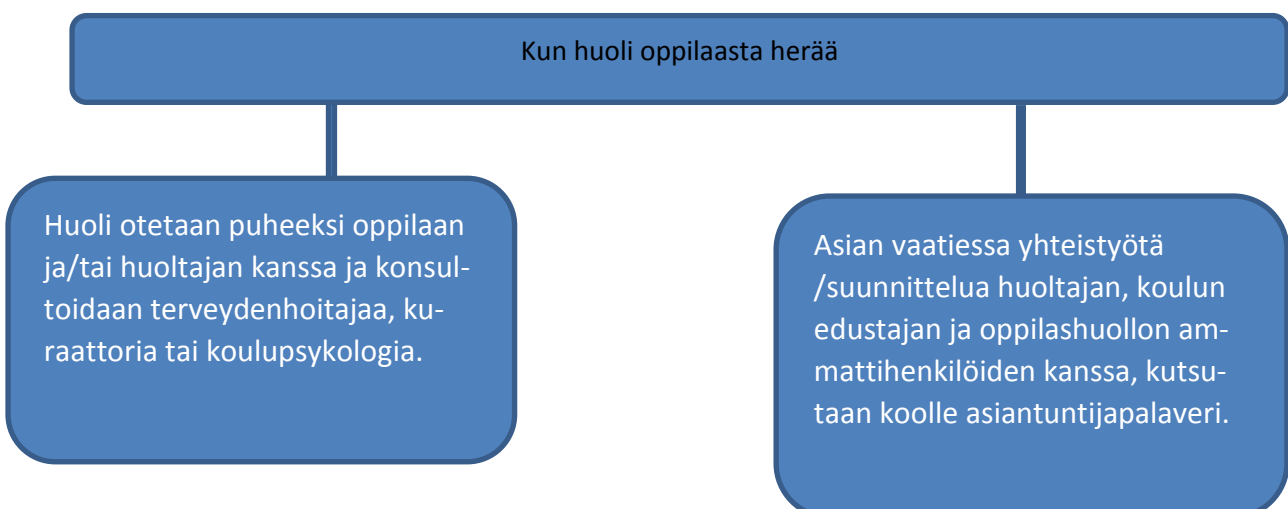
Kun on tarpeen selvittää yksittäisen oppilaan oppilashuollollisen tuen ja palveluiden tarvetta, kootaan monialainen tapauskohtainen asiantuntijaryhmä. Kokoon kutsumisesta vastaa se henkilö, jolle huoli oppilaasta syntyy, tai kenelle huolesta on ilmoitettu, ja hänen tehtävänä on myös arvioida, kenen asiantuntemusta asian käsittelemiseen tarvitaan. Opettaja voi tilanteesta konsultoida sopivaksi katsomaansa oppilashuollon asiantuntijaa ennen ryhmän kokoamista eikä hänen tarvitse hankalissa tilanteissa hoitaa asioita yksin. Konsultoinnin on hyvä tapahtua, jos mahdollista, nimettömänä. Joskus tilanteen kartoitus vaatii myös nimen kanssa tapahtuvaa konsultointia.

Asiantuntijoita voivat olla opettaja, erityisopettaja, opo, rehtori, ohjaaja, terveydenhoitaja, koululääkäri, kuraattori, koulupsykologi, nuorisotyöntekijä, lastenpsykiatrian tai nuorisopsykiatrian edustaja tai sosiaalityöntekijä/vastaava kuraattori. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki painottaa oppilaan ja hänen huoltajansa itsemääräämisoikeutta ja ryhmän jäsenien läsnäolon on oltava ammatillisesti perusteltua. Asiantuntijoiden nimeäminen tämän ryhmän jäseniksi edellyttää esiopetuksessa yksilöityä kirjallista suostumusta huoltajalta ja perusopetuksessa oppilaalta ja/tai hänen huoltajaltaan. Oppilaan suostumus riittää, mikäli hänet katsotaan ymmärtävän suostumuksen merkityksen. (OHL 14§) Koollekutsuja pyytää suostumuksen ensin suullisesti ja ryhmän kokoontuessa hän pyytää sen vielä kirjallisesti. Suostumus sisältyy yhtenä kohtana oppilashuoltokertomukseen. Lähtökohtana asiantuntijaryhmän kokoontumisessa on se, että huoltaja on läsnä hänen lapsensa asioita käsiteltäessä. Mikäli hänellä ei ole mahdollisuutta osallistua, hän voi käydä koulussa allekirjoittamassa suostumuksen asian käsittelemiseksi ilman hänen läsnäoloaan. Asiantuntijaryhmän jäsenillä on oikeus pyytää tarpeen tullen neuvoa muilta asiantuntijoilta. (OHL 19§) Tämä mahdollistaa oppilaan tilanteen selvittämisen kannalta olennaisten tietojen keräämisen sellaiseltakin taholta, jonka läsnäololle ryhmässä ei ole suostumusta.

Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Hänen tehtäviinsä kuuluu ryhmän koolle kutsuminen ryhmän kokoontuessa jatkossa, oppilashuoltokertomuksen kirjaaminen ja sen asianmukaisesta talletuksesta huolehtiminen. Hänen tehtävänsä on myös tiedottaa rehtoria asiantuntijaryhmän kokoontumisista, jotta rehtorilla säilyy kokonaiskäsitys yksikössään tapahtuvasta oppilashuoltotyöstä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita asiantuntijaryhmän työn sisällöistä tiedottamista.

Oppilaan omat toivomukset ja mielipiteet on oppilashuoltotyössä otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisussa hänen kehityksensä edellyttämällä tavalla eikä huoltajalla ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja. (OHL 18§) Tämä tarkoittaa, että oppilaalla on oikeus tavata yksittäistä oppilashuollon toimijaa, vaikka hänen huoltajansa kieltäytyisivät monialaisesta asian käsittelystä. Oppilas voi painavista syistä kieltää huoltajansa osallistumisen asiantuntijaryhmien toimintaan tai kieltää itseään koskevien salassa pidettävien tietojen toimittamisen huoltajalleen. Näin hän voi tehdä vain jos hän on ikänsä, kehityksensä, henkilökohtaisten ominaisuuksiensa puolesta sekä asian laadun huomioiden kykeneväinen arvioimaan kiellon merkityksen eikä kiello ole selkeästi hänen etunsa vastainen. Lapsen edun arviointi kuuluu oppilashuollon henkilöstöön kuuluvalle sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilölle. (OHL 18§)

Opettajilla on tärkeä rooli oppilaiden ohjaamisessa ja asiantuntijaryhmän koollekutsumisessa, sillä he ovat avainasemassa havainnoimassa oppilashuollollisen tuen tarvetta. Opettajien lisäksi havainnointi kuuluu myös koulun muulle henkilökunnalle ja pienienkin huolien eteenpäin vieminen on olennaista ennaltaehkäisevän otteen kannalta. Opettaja voi halutessaan konsultoida asiasta muuta oppilashuoltohenkilöstöä. Koulun henkilöstön toimiessa oppilashuollollisissa tehtävissä, asiantuntijaryhmän jäsenenä, he eivät saa käyttää saamia salassa pidettäviä tietoja muuhun kuin oppilashuoltoon liittyviin tehtäviin. (OHL 14§)

Monialaista yksilökohtaista työtä kouluissa tehdään myös oppilaan oppimiseen liittyvään tuen tarpeeseen liittyen. Tätä työtä ei määrittele oppilas- ja opiskelijahuoltolaki vaan perusopetuslaki. Lisätietoa löytyy alla olevasta kappaleesta ”Tehostettu ja erityinen tuki suhteessa oppilashuoltoon”.

Oppilashuollon palveluina koulussa ovat kouluterveydenhoitaja Susanna Haavisto-Hellsten, kuraattori Teija Mäkelä ja koulupsykologi Jari Moilanen.

Kouluterveydenhoitajan vastaanotto on koululla ma, ke ja to. Terveysdenhoitajan tavoittaa puhelimitse tai Wilma-viestillä. Terveystarkastus tehdään vuosittain kaikille oppilaille. Luokilla 1. ja 5. ja 8. tarkastukset ovat laajoja terveystarkastuksia (terveydenhoitajan tekemä tarkastus, lääkärintarkastus ja terveystarkastuksen avulla yhdessä vanhempien kanssa tehtävä lapsen hyvinvoinnin arviointi). Äkillisten tapaturmien ja sairauksien ensiapu kuuluu terveydenhoitajalle silloin kun on tavoitettavissa koululla.

Lääkärinhoitoa vaativat sairausasiat ja tapaturmat hoidetaan terveyskeskuslääkärin vastaanotolla. Sairasta lasta ei saa lähettää kouluun. Koulupäivän aikana sairastuneen oppilaan kuljetuksesta kotiin huolehtii huoltaja. Koululääkäri tekee lääkärintarkastuksen kaikille 2. ja 5. ja 8. luokan oppilaille.

Kuraattori työskentelee koulussa kolmena päivänä viikossa. Häneen voi ottaa yhteyttä puhelimitse tai Wilman kautta viestillä. Kuraattorin tehtävänä on edistää oppilaiden hyvinvointia sekä auttaa ja tukea oppilaita, huoltajia ja opettajia erilaisissa ongelmatilanteissa. Oppilaat voivat saada keskusteluapua tulemalla kuraattorin luo oma-aloitteisesti tai opettajien ohjaamana. Myös huoltajat voivat ottaa yhteyttä, jos jokin lapsen kasvatukseen, koulunkäyntiin, kaverisuhteisiin, perheoloihin tai vapaa-aikaan liittyvä asia mietityttää.

Koulupsykologi on paikalla yhtenä päivänä viikossa. Koulupsykologi toimii ajanvarausperiaatteella ja oppilas tulee hänen asiakkaakseen sopimuksen mukaan. Kartoittavista yksilökäynneistä koulupsykologin luona ja/tai oppimiskykyarvion tekemisestä sovitaan aina yhdessä vanhempien ja opettajan kanssa ns. asiantuntijapalaverissa.

4.3.1. Yksilöllisen oppilashuollon kirjaaminen — oppilashuoltokertomukset

Yksilökohtaiseen oppilashuoltoon liittyy läheisesti tarpeellisten tietojen kirjaaminen oppilashuollon kertomuksiin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki määrittelee oppilashuollollisten asioiden kirjaamista. (OHL 20§) Perusopetuslaki ottaa kantaa puolestaan siihen, miten kirjataan opetuksen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvät asiat. Opettajan tulee ottaa huomioon, milloin hän työssään hoitaa opetuksen järjestämistä, opettajan opetukselliseen tehtävään kuuluvaa perusopetuslain säätlemää työtä, ja milloin hän on työssään osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain määrittelemää oppilashuoltotyötä. Oppilashuoltotyö kirjataan oppilashuoltokertomukseen.

Kirjaamisvelvoite koskee monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaa ja ryhmässä päätettyjen yksilöön kohdistuvien tukitoimien tarpeen kartoittamista, suunnittelua ja toteuttamista. Asiantuntijaryhmässä vastuunhenkilöksi nimetty ryhmän jäsen toimii kirjaajana. Kirjaamisessa tulee noudattaa jatkuvaa muotoa ja etenemistä aikajärjestyksessä. (OHL 20§) Kirjaamisen sisältöä määrittelee oppilashuoltokertomus-lomake, joka on tehty kirjaamista koskevan lainsäädännön pohjalta. Oppilashuoltokertomukseen on aina tietojen luovuttamisen yhteydessä merkittävät mitä tietoja, kenelle ja millä perusteella on luovutettu.

Kirjaamisessa on tärkeää pitäytyä faktoissa, välttää tulkintojen tekemistä ja muistaa, että arkaluonteisten² asioiden käsitteleminen ja kirjaaminen oppilashuollossa vaatii nimenomaista suostumusta. Oppilashuolto-

---

² Arkaluonteisuudella tarkoitetaan rotua tai etnistä alkuperää, henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista, rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta, henkilön

kertomuksessa pyydetään asian käsittelemiseen kyseisellä kokoonpanolla oppilaalta ja/tai huoltajalta suostumus. Kokoonpanon vaihtuessa sovituista syistä, suostumusta ei tarvitse välttämättä pyytää uudelleen, jos asiasta on yhteisesti oppilaan ja/tai huoltajan kanssa asiantuntijapalaverissa sovittu ja asia on kirjattu kertomukseen. Pitkissä oppilashuollollisissa prosesseissa, suostumus tulee pyytää uudestaan vähintään vuosittain.

Kuraattori, koulupsykologi ja terveydenhoitaja kirjaavat yksilökohtaista oppilashuoltoa koskevat asiat oman työnsä lainsäädännön mukaisesti. He kirjaavat omiin rekistereihinsä myös antamansa oppilashuollollisen konsultoinnin. Jokainen asiantuntija yksilöllisessä oppilashuollossa voi tehdä omia muistiinpanojaan. Ne muuttuvat asiakirjaksi, mikäli ne liitetään oppilashuoltokertomukseen tai niihin viitataan oppilashuoltokertomuksissa. Itseään koskevia asiakirjoja oppilaalla ja huoltajalla on oikeus pyytää nähtäväkseen.

Kirjaaminen

Laki	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki	Oman alan lait	Perusopetuslaki
Toiminta	Oppilashuoltoryhmät	Asiantuntijaryhmät	Terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori	Oppimisen tuen palaverit
Mihin kirjataan?	Vapaamuotoinen muistio	Oppilashuoltokertomus	Omat asiakirjat	Pedagogiset asiakirjat

4.3.2. Tehostettu ja erityinen tuki suhteessa oppilashuoltoon

Oppilaiden opetuksellinen tuen tarve kulkee usein käsi kädessä oppilashuollollisen tuen tarpeen kanssa. Näitä kahta säätelevät kuitenkin eri lait. Opetuksellinen tuki, kuten tehostettu ja erityinen tuki, kuuluu perusopetuslain alaisuuteen, kun taas oppilashuollollista tukea säätelee oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Molemmissa edellytetään monialaista yhteistyötä ja oppilashuollollista ammattihenkilöstöä. Tämä saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa ei ole helppo tunnistaa kumman lain alaisuudessa liikutaan.

Oppimisen tuen ja oppilashuollon asioita käsitellään seuraavilla tavoilla

<p><u>Oppimisen tuki</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kun käsitellään perusopetuslain mukaista oppimiseen liittyvää tukea - yhteistyössä huoltajan kanssa, mutta suostumusta ei tarvita - tuen aloittaminen, jatkaminen tai lopettaminen kirjataan ko. pedagogiseen asiakirjaan - asiat/asiakirjat ovat salassa pidettäviä - pedagogiset asiakirjat ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämätöntä tietoa ja ne saa/pitää siirtää esiopetuksen/koulujen ja opetuksen järjestäjien välillä - oppimisen tuen lomaketta ei kopioida eikä siirretä 	<p><u>Yksilöllinen oppilashuolto/ asiantuntijaryhmä</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - kun käsitellään oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista oppilashuollollista tukea - oppilashuollollisten asioiden käsittelyyn ja asiantuntijoiden läsnäoloon pyydetään oppilaan/huoltajan suostumus - kirjaaminen tapahtuu oppilashuoltokertomukseen - oikeus konsultoida muita asiantuntijoita - asiat/asiakirjat ovat salassa pidettäviä ja niitä välitetään vain suostumuksella
--	---

terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta tai häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia, henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä tai henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

Tehostetun tai erityisen tuen asioita käsitellään siis oppimisen tuen palavereissa. Oppimissuunnitelmien ja HOJKSien tarkistamiset ja päivittämiset kirjataan kyseiseen pedagogiseen asiakirjaan. Joskus oppimisen tuen palavereissa voi nousta esille selkeästi oppilashuollollista asiaa. Silloin voidaan sopia erikseen pidettävästä yksilöllisen oppilashuollon palaverista tai käsitellä asia oppimisen tuen palaverissa, mutta kirjata asia oppilashuoltokertomukseen. Jokaisen on pyrittävä siihen, ettei oppilashuollollista asiasisältöä kirjata pedagogisiin asiakirjoihin. Niissä voi vain olla merkintä siitä, että oppilas on ohjattu saamaan oppilashuollollista tukea.

Tehostetun ja erityisen tuen antaminen edellyttää yhteistyötä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa vain, kun käsitellään tehostetun tuen aloittamista/lopettamista tai kun ollaan tekemässä selvitystä oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta erityisen tuen päätöstä varten. Ko. työhön osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti ja työhön voi osallistua vain ne asiantuntijat, joiden työtehtäviin oppilaan tuen suunnittelu tai toteuttaminen kulloinkin kuuluu. Yhteistyö voidaan toteuttaa esimerkiksi konsultoimalla oppilashuollon asiantuntijaa eikä hänen tarvitse välttämättä olla paikalla palaverin koontuessa. Konsultointitapauksissa konsultaation antajat kirjaavat konsultaation omaan potilasrekisteriinsä. Oppilashuollollisilla toimilla voidaan täydentää oppilaan saamaa pedagogista tukea.

Eryyisen tarkkaan pitää asiaa mieltiä perusopetuslain ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain välistä suhdetta, kun pohdinnassa on

a) kirjaaminen

Kun kysymyksessä selkeästi opetukselliseen tukeen liittyvä asia, kirjaaminen tapahtuu oppimisen tuen lomakkeelle ja/tai pedagogisiin asiakirjoihin. Kirjaaminen on pääasiassa opetuksen suunnitteluun ja järjestämiseen liittyvien asioiden kirjaamista. Oppilashuollolliset asiat, yleensä oppilaan yleiseen hyvinvointiin tai huolen aiheisiin liittyen, kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Epäselvissä tilanteissa asiasta sovitaan huoltajan kanssa kirjaamisesta.

b) suostumus

Tehostetun ja erityisen tuen sekä muun opetuksellisen tuen antaminen tai siihen liittyvien asioiden käsitteleminen ja kirjaaminen ei edellytä oppilaan tai huoltajan suostumusta, vaikka yhteistyön merkiksi pedagogisiin asiakirjoihin huoltajan allekirjoitus pyydetäänkin. Yksittäisen lapsen/oppilaan oppilashuolto vaatii aina oppilaan tai huoltajan kirjallisen suostumuksen.

Oppilaan luokanopettaja tai -valvoja laatii yhteistyössä huoltajien ja oppilaan kanssa pedagogiset asiakirjat (pedagoginen arvio ja pedagoginen selvitys) yhteisessä palaverissa. Tarvittaessa palaverissa voi olla mukana laaja-alainen erityisopettaja, koulupsykologi, terveydenhoitaja, kuraattori, koulunkäynninohjaaja, rehtori tai muu vastuuhenkilö. Jos palaveri on moniammatillinen, kirjataan se suoraan asiakirjaan. Jos moniammatillista käsittelyä ei ole ollut, rehtori järjestää sen ja kutsuu koolle ne asiantuntijat, joiden työtehtäviin oppilaan tuen suunnittelu tai toteuttaminen kuuluu. Käsittely kirjataan asiakirjaan.

Pedagogiseen selvitykseen liitetään psykologin tai muu asiantuntijalausunto mahdollisuuksien mukaan, jos erityiseen tukeen siirrytään ensimmäisen kerran tai se lopetetaan. 2. ja 6. luokan aikana tehtyihin selvityksiin liitetään asiantuntijalausunto tai koulupsykologin kommentti.

Päätöksen erityiseen tukeen siirtymisestä tai sen lopettamisesta tekee rehtori.

Ohjeistus pedagogisten asiakirjojen laadintaan ja päivitykseen:

- Uudet oppimissuunnitelmat ja HOJKS:t laaditaan vuosittain lokakuun loppuun mennessä
- Oppilas, huoltajat, asiakirjan laatinut opettaja ja rehtori allekirjoittavat asiakirjat
- Oppimissuunnitelma/HOJKS on laadittava oppilaalle, jonka tuen vaihe on muuttunut, kolmen kuukauden sisällä päätöksestä.

- Oppimissuunnitelmien ja HOJKS:ien toteutumisen arviointi suoritetaan vuosittain huhtikuun loppuun mennessä
- 2. ja 6. luokan pedagogiset selvitykset (tuen tarpeen uudelleen arviointi) laaditaan vuosittain huhtikuun loppuun mennessä.

5. Oppilashuoltorekisteri ja tietojen tallettaminen

Yksilökohtaisen oppilashuoltoon liittyvät oppilashuollon kertomukset sekä muut salassa pidettävät yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat talletetaan koulujen suojattuihin arkistoihin, joiden ylläpitäjä on opetuksen järjestäjä. Rekisterin vastuuhenkilönä toimii rekisteriselosteen mukaisesti esiopetuksessa esiopetusyksikön johtaja ja koulussa rehtori. Vastuuhenkilö vastaa tietojen asianmukaisesta talletuksesta ja luovuttamisesta niitä pyydettyäessä. Oppilashuoltokertomukset ja muut salassa pidettävät yksilöä koskevat oppilashuollolliset asiakirjat säilytetään omina oppilaskohtaisina kansioinaan, joiden kanteen määrittämään asiantuntijaryhmän edustajan vastuuhenkilölle ilmoittamat lukuoikeudet (nimi ja titteli). Kansiot säilytetään ulkopuolisilta suojattuna lukitussa, paloturvallisessa kaapissa. Oppilashuoltorekisteri kannattaa pitää erillään muista opetuksen asiakirjoista, jotta salassa pito ei vaarannu.

6. Tietojen luovuttaminen ja salassapito

Yhteisöllistä oppilashuoltoa koskevat suunnitelmat ja dokumentit ovat julkisia tietoja. Yksittäistä oppilasta koskevat oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot ovat puolestaan salassa pidettäviä. (OHL 22§) Vaitiolovelvollisuus koskee salassa pidettäviä ja vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia asioita. Vaitiolovelvollisia ovat kaikki opetustoimen palveluksessa olevat henkilöt harjoittelijoita myöten.

Kaikilla oppilashuoltohenkilöstöön kuuluvilla ei ole automaattista oikeutta käydä tutustumassa kaikkiin yksilöllisen oppilashuollon dokumentteihin. Oppilaan salassa pidettäviin oppilashuollollisiin dokumentteihin tulee merkitä lukuoikeus vain niille henkilöille, jotka ovat mukana järjestämässä tai toteuttamassa oppilaan oppilashuoltoa. Oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on kuitenkin oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle välttämättömät tiedot oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. Mikäli yksittäistä oppilasta koskevissa palaverissa tulee ilmi opetuksen järjestämiseen liittyvää välttämätöntä tietoa, pitää siitä aina tiedottaa koulun rehtoria. Tässä tilanteessa tulee aina miettiä, että välttämätön tieto on eri kuin tarpeellinen tieto. Saman opetuksen järjestäjän esi- ja perusopetuksen yksiköiden välillä on lupa siirtää tietoa, joka on välttämätöntä tarvittavan oppilashuollon järjestämiseksi. (OHL 23§)

Toiselle opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle oppilashuollon jatkuvuuden kannalta tarpeellisia tietoja annetaan vain oppilaan tai huoltajan kirjallisella suostumuksella. Perusopetuslain mukaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämätön tieto saa ja pitää siirtyä opetuksen järjestäjältä toiselle ilman suostumusta, mutta oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan oppilashuollollisen tiedon siirtämiseen tarvitaan aina suostumus. (OHL 23§)

7. Tiedottaminen ja mahdollisuus osallistua oppilashuoltotyön suunnitteluun

Oppilashuoltotyö on aina yhteistyötä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa, jossa tärkeässä osassa on tarkastella tilannetta heidän lähtökohdistaan, huomioiden heidän toiveensa ja mielipiteensä. (OHL 18§) Hyvä yhteistyön ilmapiiri kodin ja koulun välillä on edellytys oppilashuoltotyön ja lapsen/oppilaan onnistuneelle taipaleelle oppijana. Alaikäiselläkin lapsella täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Nämä

asiat pätevät sekä yhteisöllisessä että yksilökohtaisessa oppilashuoltotyössä. Tavoitteena on kehittää menetelmiä, joiden kautta oppilaat ja heidän huoltajansa voivat antaa palautetta oppilashuollon toimivuudesta.

Sekä esi- että perusopetuksessa opettajan tulee tiedottaa ja keskusteluttaa oppilaita oppilashuoltosuunnitelman sisällöstä heidän ikäänsä sopivalla tavalla. Opettajan ja muun koulun henkilökunnan tehtävänä on ottaa vastaan palautetta oppilashuoltoon liittyen ja välittää sitä eteenpäin yhteisölliselle oppilashuoltoryhmälle. Oppilaiden kuuluu saada tietoa yksilöllisestä oppilashuollosta ja oppilashuollon palveluista sekä mahdollisuudesta vaikuttaa oppilashuoltoon kuuluvien suunnitelmien arvioimiseen ja sisältöön. Koulussa esitetään oppilaskunnalle kutsu, jotta he voivat valita keskuudestaan edustajan yhteisöllisen oppilashuollon kokouksiin. Oppilaskunnalle annetaan myös mahdollisuus kommentoida opetussuunnitelman oppilashuoltosuunnitelmaa.

Huoltajaa on myös tiedotettava oppilashuollon palveluista (OHL 11§). Vastuu tiedottamisesta on koululla. Tiedottaminen voi tapahtua kotiväeniltojen yhteydessä, Wilmassa, kotisivuilla tai erillisessä tiedostuslehtisessä. Huoltajilla tulisi olla myös vaikuttamismahdollisuus oppilashuollon sisällölliseen suunnittelutyöhön. (OHL 13§) Johtokunnalle tulee antaa mahdollisuus lähettää edustajansa mukaan yhteisöllisen oppilashuollon kokouksiin. Yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä voidaan myös miettiä tiedottamisen sisältöä, tiedotustapojen käyttämistä ja huoltajien osallistamisen keinoja.

Koulun tulee oppilashuollollisessa työssään kehittää yksiköilleen uusia ja sopivia osallistamisen menetelmiä, jotta oppilaat, huoltajat ja koko henkilöstö pystyvät luontevalla ja ikäänsä sopivalla tavalla osallistumaan oppilashuollolliseen toimintaan ja suunnitteluun. Vaikuttamisen ja osallisuuden näkökulma tulee huomioida myös ohjausryhmän tasolla.

Oppilashuollon palveluista tiedottaminen Kuhmoisten yhtenäiskoulussa:

- Koulun kotisivut Peda.netissä
- Meidän koulun käytänteitä -vihkonen (painettu versio jaetaan koteihin syyslukukauden alussa, sähköinen on koulun kotisivuilla)
- Kotiväenillat ja henkilökohtaiset huoltajatapaamiset
- Koti- ja kouluyhdistyksen kokoukset
- Wilman pikaviestit kodin ja koulun välillä
- Wilman tiedotteet.

8. Oppilashuoltotyön seuranta, arviointi ja kehittämistyö

Oppilashuollon ja sen palveluiden toteutumista pitää säännöllisesti seurata ja arvioida yhteistyössä kunnan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa sekä osallistuttava ulkopuoliseen oppilashuoltoon koskevaan arviointiin. Keskeiset tulokset on myös julkaistava. (OHL 25§)

Oppilashuoltotyötä seuraa kunnan tasolla oppilashuollon ohjausryhmä ja koulun tasolla yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä. Vuosittain molemmat ryhmät ottavat mietittäväkseen oppilashuollon toimivuuden. Avuksi mietintää varten kerätään tietoa esim. kouluterveyskyselyn, laajojen terveystarkastusten koosteiden, nuorisotoimen tekemän hyvinvointikyselyn tai itse tehdyn kyselyn muodossa. Arvioinnin kohteena ovat mm. oppilashuollon palveluiden tarve ja saatavuus, yhteistyön toimivuus, kunnan/yksikön yleinen hyvinvointi ja turvallisuus. Kerättyjen tietojen pohjalta suunnitellaan toiminnan kehittämistä ja kerätään tavoitteet oppilashuollolliselle toiminnalle, joita voidaan seuraavana vuonna arvioida. Yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä on edustettuna monialaisesti oppilashuollon toimijoita, jotka välittävät tiedon arvioinnista ja tuloksista omiin yksikköihinsä. Oppilaskunta ja johtokunta huolehtivat omalta osaltaan ko. tietojen viemisestä edustamilleen tahoille. Oppilashuoltoryhmä päättää arvioinnin ja tulosten tiedottamisesta muille tarpeellisille yhteistyötahoille asiakohtaisesti. Lehdistölle ja kuntalaisille tiedottamisesta vastaa oppilashuollon ohjausryhmä.